

student 19

TÝDENÍK MLADÉ INTELIGENCE

Ročník IV.

7. května 1968

Cena 1 Kčs

Profesor Václav Černý
o prověrkách

str. 3

Grass—Kohout, část IV.

str. 7

Jan Zahradníček: Znamení
moci II.

str. 6

JSOU CHVILE, KDY LZE PŘIVÉZT SVOBODU NA TANCÍCH

se stranou proti straně

Nemusíme číst noviny ani příliš pozorně, abychom viděli, že založení nové, opoziční strany se dostalo do středu veřejného zájmu. Tématem opozice se zatím nejobšírněji zabýval Václav Havel v Literárních listech č. 6. „Je asi dobré“, píše, „aby všichni, kdo si o věci něco myslí, přijali tuto možnost jako výzvu k rozhovoru“. Zdá se, že je to dokonce nutné.

Máme-li totiž o druhé politické straně reálně uvažovat, musíme vycházet z reality, ne z fikcí. Odmítneme-li tedy konstatování prof. Goldstückera, že u nás opoziční strana není možná, protože v Československu již neexistuje třídní společnost (to je ale argument!), nemůžeme vystačit ani s prostinkým Havlovým stanoviskem, že v demokracii je druhá strana nutná. Ovšemže, ale my dosud v demokracii nežijeme. Z hlediska druhé politické strany stojí nyní naše společnost před dilematem: nebude u nás demokracie, nevznikne-li druhá politická strana, ta však nevznikne, dokud nebude demokracie. Již tato hra se slovy naznačuje, že izolované položená otázka druhé politické strany je otázka položená chybně. Chceme se jí proto zabývat jako součástí otázky kardinální — jak dospět z dnešní krizové situace k demokracii.

Nejprve však chci právě na příkladu Havlova článku naznačit, jak úvahy, které chápou postup společnosti k demokracii jenom jako věc druhé politické strany, jsou chybné i logicky. Havel se neptá, jak dospět k demokracii, zajímá ho, co demokracie je. Mýlně se domnívá, že demokracie nemá co činit s vírou, a že tedy je „věcí záruk“. Dokazuje, že za ně nelze považovat kontrolu ze strany veřejného mínění, a tím méně vnitřní demokratizaci komunistické strany. Zárukou demokracie neposkytují ani nezávislí jedinci, kandidující ve volbách, ani společenské a zájmové organizace, ani obroda zkompromitovaných nekomunistických stran. To vše fakticky nemožňuje volbu, a proto Havel dospívá k požadavku druhé politické strany, domnívaje se, že tím našel žádoucí záruku demokracie. To je ovšem omyl.

Druhá politická strana vznikne, až ji komunistická strana povolí. V rozporu

?

Emanuel Mandler

s Havlovým tvrzením by tedy vnitřní demokratizace KSČ měla být závažnější „zárukou“ demokracie než vznik další politické strany (k tomu, zda na komunistickou stranu lze působit zvenčí, se ještě vrátím). Navíc však existence druhé politické strany není sama o sobě vůbec žádnou zárukou demokracie, může to přece být strana-spolupracovník, strana-odbočka, tedy strana, jejíž existence by pouze zastírala mocenský monopol KSČ.

Mocenský monopol se dnes u nás ocitá v krizi, již lze řešit dvěma způsoby: buď jej v nějaké modifikované formě obnovit (návrát k původní, zcela zdiskreditované formě je v současné době stěží myslitelný), anebo zdemokratizovat politický systém. Vytvoření nějaké amorfní, „nestranické“ politické strany by mohlo konzervativním silám v mocenském centru KSČ dokonce i napomoci k tomu, aby s pomocí této „opoziční“ rozhodovaly právě tak suverénně, jako před rokem vládly samy. Takže původní tvrzení (nebude u nás demokracie, dokud nevznikne druhá politická strana, ta však nevznikne, dokud nebude demokracie), lze snadno doplnit: vznikne-li druhá politická strana v době, kdy není demokracie, nemusí to samo o sobě ještě vést k tomu, že vznikne demokracie.

A nyní, chceme-li přemýšlet, jak postupovat od nedemokratického systému k demokratickému, je na místě nejprve tápat se, jaká je povaha tohoto dosavadního nedemokratického systému, zejména tedy, komu v minulých letech přináležel monopol moci.

KOMUNISTÉ

Odpověď se zdá jednoznačná — komunistům přece. V témž smyslu vyznívá Havlovův článek: „Jenomže, kdyby to byla pravda, neměli by všichni komunisté rovnou, kolektivní odpovědnost za všechny strašné zločiny minulých let, neod-

povídali by všichni a v podstatě stejnou měrou za pustošení našeho národního hospodářství? Skutečnost byla mnohem komplikovanější, dokonce už v prvních poúnorových letech, kdy KSČ ve srovnání s dneškem byla homogenní organizací; dnes je např. těžké zjistit, kdo vlastně tehdy vládl, zda Gottwald, aparát, strana, nebo Stalinovi experti.

Dnešní tendence posuzovat mocenský monopol jenom podle evidentní nerovnoprávnosti komunistů a nekomunistů je celkem pochopitelná. Bohužel je však takový pohled paušální, nediferencovaný. Jistě, celkem vzato, byli komunisté svobodnější než nestraníci, jako občané však po únoru svobodní nebyli nikdy a v posledních letech také, zejména komunističtí intelektuálové svou nesvobodu tíživě pocítovali. Jistá známá privilegia museli komunisté už od roku 1948 draze platit: určením každého člena strany bylo nezpřevážet se stranické disciplíně, tzn. poslušně plnit direktivy mocenského centra. Tomuto mocenskému centru, tedy špičce stranického aparátu, příslušel monopol moci. Stranici, členská základna KSČ, sloužili vlastně už jako disciplinovaná „převodová páka“ k dalším převodům (státní aparát, veřejné instituce, masové organizace).

Musíme však konstatovat, vycházeli-li ze stavu v posledních letech, že kromě tohoto základního, mocenského rozvrstvení komunistické strany (špička aparátu, jeho oblastní a místní složky, neplacení funkcionáři, členská základna), byla KSČ rozdělena ještě několika základními směry: co do sociální příslušnosti členů (dělnictvo, rolnictvo, zaměstnanci, inteligence), co do věku i co do politických názorů (demokrati, střed, konzervativci). Navíc, a to větší nouí uniká pozornosti, tato mnohobásovná, vzájemně se překrývající dezintegrace podstatně znejasnila základní program strany, vybudování beztržní společnosti. Komunisté-demokraté dobře chápou, že cíle bylo až podivuhodně brzy dosaženo, beztržní společnost tu je a představuje danost, z níž je třeba vycházet; na druhé straně však s úžasem zjišťují, že cíl vypadá o tolik hůř, než si ho představovali, že jim nezbyvá, než rychle hledat řešení. Vidí jediné, demokratizaci.

To je příčina neustálého, několikaletého napětí ve straně, protože značná část jejího aparátu i jistá část členstva je právě s tím, čeho bylo dosaženo, velice spokojena; dnes jim už nejde o abstraktní blaho společnosti, ale o konkrétní blaho vlastní, o výhody, které, jak brzy nazřeli, demokratizace nebezpečně ohrožuje.

Stručně řečeno: komunistická strana se od února 1948 změnila k nepoznání. Minulosti patří monopolní organizace

(Pokračování na str. 5)

PATNÁCT LET

Redakce *Student*
všem a práci v
životě strany
+ J. V. Beran
16. 4. 68.

V KLECI

Z Vatikánu odpovídá kardinál Beran

Jak to bylo s Vaší internací, o níž se jenom tu a tam něco prošlo?

Moje internace začala 19. června 1949. O svátku Božího Těla jsem měl pontifikální mši svatou v katedrále. Katedrála byla přeplněna, ale většinu tvořili lidé, kteří tam byli posláni. Nedaleko katedrály v restauraci zvané „Vikárka“ bylo během té doby několik dělníků, kteří prý výslovně řekli, že tam byli nakomandováni. Z usnesení biskupské konference měl být toho dne při bohoslužbách čten oběžník, v němž se upozorňovalo, že katolická akce, kterou zavedl církevní úřad při ministerstvu školství proti legitimní katolické akci, ustanovené asi před deseti lety našim episkopátem, není katolickou akcí v pravém slova smyslu. Po skončení mše svaté, ještě než začal eucharistický průvod, chystal jsem se i já přeciť onen oběžník. Poněvadž jsem však věděl, kdo tvoří většinu přítomných, a že mají ryšit čtení oběžníku, řekl jsem silným hlasem: „Katolická akce nově zavedená ministerstvem školství není pravou katolickou akcí.“ Po těch slovech se strhl pískot, křik, tlukot holemi o zem a o lavice. Hlasem ještě silnějším jsem vykřikl: „Myslím, že u nás je ještě v platnosti zákaz rušit demonstrativně řádné bohoslužby v kostele.“ Nastalo jakési utišení, a poněvadž bylo v katedrále mnoho drážek uchystaných k průvodu po mši svaté, zvolal jsem: „Mějte ohled na tyto dívky, které jsou celé rozrušené.“ Nastalo úplné ticho. Svolal jsem dívky k oltáři do presbytáře, seřadil je do průvodu a vyšli jsme z katedrály. Druhého dne psaly stranické noviny, že to byli katolíci, kteří arcibiskupa odsoudili. Dověděl jsem se pak, že ten den brzy ráno policie na Klárově nepouštěla lidi, kteří chtěli jít do katedrály. Vracela je zpět s odůvodněním, že katedrála je prý už přeplněná.

Když jsem přišel do residence, byla již obsazena policií. Bylo mi řečeno, že sice budu moci vyjždět, ale se mnou vždy pojedou stráž. Poněvadž jsem se dověděl, že několik studentů bylo již předtím zatčeno kvůli demonstracím pro mne, prohlásil jsem, že za takových okolností vyjždět nebudu, že si nemohu vzít na svědomí, aby kvůli mně byl pokáždě někdo zatčen a uvězněn. Na Hradčanském náměstí před arcibiskupskou residencí bylo zatím mnoho lidí. Volali, že chtějí vidět arcibiskupa. Policie vyzývala tlampači instalovanými kvůli průvodu, který se měl na náměstí konat po mši svaté, aby se rozešli, ale dav se nerozcházel. Zadal jsem o dovolení vyzvat je, aby se rozešli, ale toto dovolení mi nebylo dáno. Trvalo dlouho, než policie vše rozehnala. To byl začátek mé internace.

Jaké bylo Vaše postavení v posledních dvaceti letech?

Během internace jsem byl úplně izolován od světa. Jeden a půl roku jsem byl v pražské residenci. Všichni zaměstnanci z ní byli odstraněni a nahrazeni novými. Ani kapitulní vikář ke mně nesměl. Podle kodexu církevního práva musel biskup — ordinář — dokud byl v residenci, i když impeditus (to znamená, že mu je bráněno vykonávat úřad) vyřizovat akta sám. Kapitulní vikář k tomu neměl právo. Akta mně tedy byla posílána, abych je vyřizoval. Jinak i v kapli jsem si musel vše připravovat sám a mši svatou jsem také musel sloužit bez ministranta. V internaci jsem byl od 19. června 1949 až do 4. října 1963 na různých místech. Z residence jsem byl po půlročním roce přeložen do bývalého arcibiskupského zámku v Rožlově u Rožmitálu. K domácí obsluze tam byly dány tři řeholní sestry. Denně jsem mohl sloužit mši svatou a konat pobožnosti v domácí kapli. Jinak bylo odloučení od světa a od lidí naprosto. Podobně i sestry žily v naproste izolaci. Z Rožlova mne po čase převezli do Růžodolu u Liberce, kam přišel do interace i českobudějovický pan biskup Josef Hlouch. Zde mi bylo dovoleno jednou za čtvrt roku psát sestře. Jiným než nejbližším příbuzným jsme psát nesměli. A jednou za čtvrt roku bylo dovoleno sestře mne navštívit. Navštěva byla ovšem na ministerstvu vnitra za asistence policie. I dopisy musely být adresovány na číslo určité poštovní schránky v Praze, takže ani sestra nevěděla, kde jsem ubytován. Z Růžodolu jsme pak byli přeloženi do Myšetce u Nového Bydžova (okres Hradec), kam přišel i brněnský pan biskup dr. Karel Skoupý a pak i ze Slovenska rožňavský pan biskup dr. Robert Pobožný (Později byl pan biskup Hlouch přeložen na Moravu do Šebetova, pan biskup Skoupý do Rožlova a pan biskup Pobožný na Slovensko). Před vánocemi r. 1953 jsem byl převezen do Paběnic u Čáslavi (okres Kutná Hora), kam za mnou zanedlouho přišel opět pan biskup Skoupý. Tam jsme byli až do r. 1963, kdy jsme byli 5. října přestěhováni do Mukařova u Prahy. Byl to klášter sester sv. Hedviky ze Slezska.

Dne 4. října jsem byl amnestován (soudním přelícením jsem vůbec nebyl odsouzen; slyšel jsem, že po odsouzení Milady Horá-

(Pokračování na str. 5)

VITA NOSTRA

BRATISLAVA

■ 25. dubna zasedalo v Bratislavě vedení vysokoškolské rady. Projednávalo přípravu na sofijský festival a vyslechlo informaci česko-moravského přípravného výboru. V diskusi se členové vedli vyjádřili k předloženému návrhu stanov, struktury a programu. Přítomní zástupci slovenských studentů navrhli, aby před ustavujícím sjezdu se sešly přípravné výbory (česko-moravský a slovenský) a dohodly se na návrhu spolupráce budoucích svazů.

OLOMOUČ

■ VOLEA MISS ACADEMIA ČSSR 68, průvod, proslov krále majálesu, studentské bitvy, dršťková polévka zdarma, tanec a další je na pořadu studentského majálesu 10. a 11. V. 68.

PRAHA

■ Na pozvání Národního svazu holandských studentů se zúčastnila VSR v době od 18. do 26. 4. kongresu této organizace, kde se seznámila s aktuálními problémy holandských vysokoškoláků. Současně vedení této organizace navázalo úzký kontakt s MSS a projevilo velký zájem o organizaci u nás.

■ Koncem dubna se vrátila dvoučlenná delegace VSR z kongresu ISMUN v Ženevě. (ISMUN je Mezinárodní organizace studentů pro spolupráci s OSN.) Naši zástupci zde požádali o vstup do této organizace.

■ Koncem dubna navštívila VS radu delegace Liberálního svazu studentů ze západního Německa. Je to poprvé od r. 1961, kdy tato organizace s námi přerušila styky v důsledku zatčení jejích představitelů v ČSSR pro špiónáž. Předtím byla dohodnuta spolupráce pro tento rok.

■ Právnická fakulta UK sděluje, že žádosti občanů o pomoc fakulty v různých osobních věcech postupuje příslušným orgánům a každého žadatele o tom vyrozumí. Případy rehabilitace učitelů a studentů z fakulty řeší zvláštní komise ustavená z řad učitelů fakulty.

■ Na filosofické fakultě UK byly ustaveny děkanská a stranická rehabilitační komise. Žádosti o rehabilitaci se stručným vyřčením případu zasílají na adresu filosofické fakulty UK, Praha 1, nám. Krasnoarmějců 2, k rukám tajemníka fakulty.

■ Vláda republiky změnila názvy fakult na vysokých školách ekonomických v Praze a Bratislavě. Dosavadní fakulty PE ponesou název fakulta národohospodářská a instituty národohospodářského plánování se budou jmenovat fakulta řízení.

Spolek posluchačů filosofie začal pracovat v Praze 2. května, kdy se konala jeho ustavující schůze. Zakládající členové očekávají své kolegy — přihlášky je možno si uvést do 15. do 16. hodin v místnosti č. 118 na filosofické fakultě. O členství se mohou ucházet současně posluchači, absolventi,

ti, ale též „vyakčňeni“ či jinak pro své přesvědčení postižení bývalí studenti. Spolek plánuje rozsáhlou činnost, chce se podílet na rehabilitaci neprávem vyloučených, novelizaci vysokoškolského zákona atd. Spolek vyžaduje i ostatní fakulty, aby vytvářely obdobné spolky a nabízi jim morální pomoc. Příští schůzka členů i zájemců bude 16. května v 17 hodin na filosofické fakultě.

Dnes, v úterý 7. května 1968 v 19 hodin se koná v obvodním kulturním domě v Břevnově, Radimova 2, diskusní večer se spolupracovníky kulturního měsíčníku TVAR, který byl zlikvidován v roce 1965 a který začne znovu vycházet na podzim letošního roku.

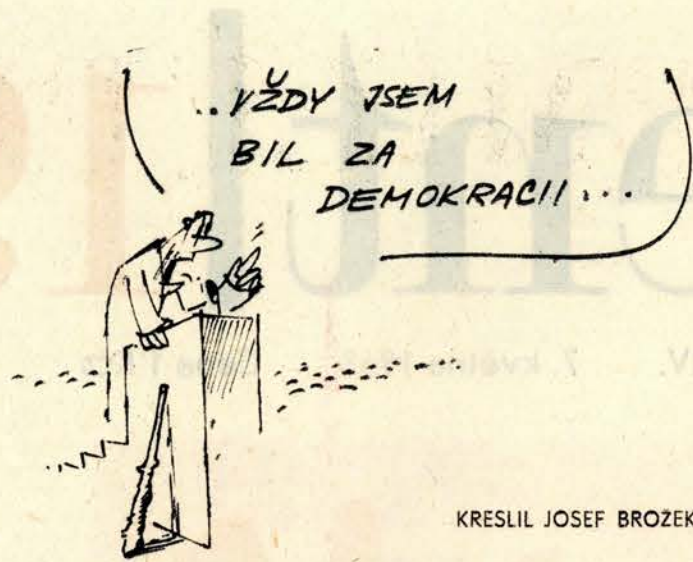
Omlouváme se dr. F. Jahodovi, že jsme omylem přičili v článku Gymnázium pro mého syna do jeho úst i to, co neřekl on, ale autor. Vyprávění pana dr. F. Jahody končí slovy: ... a sami jste tu možnost již neměli. Vše ostatní pravil autor.

SÁM ALEXANDER DUBČEK

— jeden z hlavních aktérů demokratizačního procesu — nám v minulých dnech dokázal, že stále ještě máme demokracii na pouhé „čestné slovo“. Je neopochybně jedním z atributů skutečné demokracie i dodržování zákonů.

Ačkoli se podstatným způsobem angažoval v boji za rozdělení státních a stranických funkcí, který probíhal na prosincovém a lednovém plénu ÚV KSČ, dne 19. dubna se zachoval jako kdyby toto plénum nikdy nebylo: podepsal (spolu s předsedou vlády O. Černíkem) za naši republiku mezinárodní smlouvu o přátelství s Bulharskem. Tedy jako představitel jedné politické strany, byl i neopochybně — jako představitel partikulárních zájmů — si přisvojil právo zastupovat univerzálního reprezentanta společnosti — stát, který uzavření této smlouvy v osobě svého nejvyššího představitelce, prezidenta Ludvíka Svobody, pouze přihlížel. Alexander Dubček však tímto podpisem nejen popřel hlavní výsledek lednového pléna — rozdělení státních a stranických funkcí — a dostal se do rozporu s akčním programem Komunistické strany Československa, zejména témi jeho pasážemi, které mluví o tom, že stát přestane být — řečeno slovy Marxových — imaginárním státem, ale zároveň porušil ústavu. Neboť ústava ve svém 4. článku sice dosud mluví o tom, že je Komunistická strana Československa vedoucí silou společnosti, ale nikde nezmínuje jejího nejvyššího představitelce mezi státní reprezentací státu; touto funkcí naopak výslovně pověřuje (článek 62.) prezidenta republiky.

Proč však prezident republiky uzavření smlouvy pouze přihlížel? Nechtěl nebo ji nemohl podepsat např. proto, že si jeho podpis nepřála druhá strana? Vždyť ale pokud měl bulharský přítel eminentní zájem na podpisu s. Dubčka, mohl by být uzavřena dvě smlouvy o spolupráci: mezi našimi státy a našimi komunistickými stranami. Nehledě na to, že s porušením zákonů na základě přání zahraničních přátel — máme na mysli procesy v pade-

KRESLIL JOSEF BROZEK

sátých letech — máme své zkušenosti.

V každém případě by mělo být pro nové vedení Komunistické strany Československa a samotného Alexandra Dubčka dodržování zákonů a ústavy kategorickým imperativem. A Národní shromáždění by mělo jejich dodržování bez ohledu na osoby skutečně kontrolovat; jak to ostatně proklámá jeho předseda soudruh Smrkovský.

Podobně, jako mne zaujal u s. Dubčka jeho podpis na mezinárodní smlouvě, tak mne u soudruha Čisáře zaujal (také v negativním smyslu) jeho projev na krajské stranické konferenci v Elzni dne 21. dubna. Ta jeho část, kde mluví o pluralitě politických stran, kterou odmítá s tím, že by bojem o moc byla v sázce sama podstata socialismu, že by se otvírala cesta k možnému návratu ke kapitalismu a vytvářelo nebezpečí násilného střetnutí, vyvolávala potřeba násilné obrany socialismu. Objevují se však hlasy po takovéto pluralitě? Nemám sice k dispozici tolik informací jako s. Čisář, domnívám se však, že ne.

Vedle jeho pojetí opozice, která znamená alternativu socialismu — kapitalismus, objevují se většinou taková pojetí opozice, které ji chápou jako alternativu koncepcí při realizaci téhož cíle na bázi socialistického společenského zřízení. Samozřejmě, že představitelé těchto alternativních koncepcí — politické strany — bojují aspoň o podíl na moci, protože právě ten jim umožňuje i faktickou realizaci těchto koncepcí, které jsou výrazem zájmu jejich členů. Neohrožují tím však — podle mého názoru — samu podstatu socialismu, a proto musím klasifikovat zmíněnou pasáž projevů s. Čisáře jako strážení antikomunismem.

Podívali se ještě nakonec na doplnovací volby do Národního shromáždění, musím konstatovat, že někteří jeho členové mají demokratizačnímu procesu — a plánu Národního shromáždění — konečně zastávají místo, které jim ve společnosti dělbě práce náleží. Tak např. s. Lomský se bude pravděpodobně nadále věnovat kultuře (velký vzor nepochybně najde v Bismarckovi) a s. Škoda, který je znám svými „intimními“ styky s bezpečnostním aparátem z 50. let, kdy vykonával funkci ministra spravedlnosti, je přímo předurčen k tomu, aby nyní zkušeností z těchto styků využil a bezpečnostní aparát kontroloval.

JIRÍ KROUPA

MALÝ HISTORICKÝ OBRÁZEK

Malý historický obrázek L. Vachové, otisklý v Literárních listech č. 4, může jistě doplnit každý, kdo přišel do styku s kulturní politikou pražského národního výboru. Autorka článku připomíná výstavu skupiny Trasa v roce 1959, z níž byly na příkaz soudruha Budského odstraněny dva exponáty. Není však známo, že zákrok proti výstavě měl být podepřen také „rozhořčením nesouhlasem obecností“. To se dělalo takto: Soudruh Ekart, inspektor ÚNV, dal pokyn, aby na výstavu, kterou označil jako svinstvo, byla zorganizována vlastivědná vycházka, na ní aby lektor vyložil publiku odmítavý názor na výstavu a na závěr měl vyvolat přitomné, aby v pamětní knize vyjádřili pobouření nad výstavou. To by bývalo umožnilo výstavu zakázat na žádost občanstva. Soudruh Ekart zdůraznil, že je to stranický úkol od soudruha Budského. Vlastivědná vycházka se tenkrát neuskutečnila. Přece však několik jedinců zapsalo do pamětní knihy výstavy „své“ rozhořčení.

Vzpomínám také, že v prosinci 1960 zakázal školský a kulturní odbor ÚNV koncert, na kterém mělo zaznít několik českých pastorel. Večer pořádal jihočeský vlastivědný kroužek. Přesrašení pořadatelé — dobrovolní pracovníci tohoto kroužku — oznamovali před vchodem do Městské knihovny příchodům, že se koncert nekoná s technických důvodů. Program jsem si uschoval na památku. Na jedné straně je Alšova kresba Betléma, na druhé straně program večera, z něhož vyjmám: Úvodní proslov spisovatele Ladislava Stehlíka; J. F. Seger, Fuga na vánoční píseň; Tři staročeské koledy; J. J. Ryba, Milí synáčkové; J. I. Linek, Vstávejte, bratři rozmlíli; A. Michna z Otavovic, Slitné pacholátko atd.

Bylo to v době, kdy se na Loretě mělo budovat ateistické muzeum a kdy se soudruh Ekart veřejně těšil představou, že z loretských zpodobnění nadělní klosky na prodej párků a limonády.

Ještě na podzim 1965 se v okruhu pravomocí Národního výboru hl. města Prahy nesešlo Místní křivé slovo o Brožíkově. Jeden pražský průvodce hovořil při návštěvě Staroměstské radnice — jak je to ob-

vyklá — o Brožíkových obrazech umístěných v zasedací síni. Dovolil si zmínit se kriticky o umělecké hodnotě těchto děl. Je dobré zdůraznit, že jenom reprodukoval tehdy běžně publikovaná mínění historiků umění. Bylo to udáno a z kruhů blízkých primátorovi se ozval mentorský hlas. Úkolu tlumočit tento hlas se ujal ředitelka Pražské informační služby soudruška Tauberová, která sice přivodila „diskusi“ o tom, zda průvodce smí nebo nesmí hodnotit Brožíkovy obrazy, ale nakonec stejně setrvala na svém a vydala příkaz, že zejména Brožíkova, ale i jiná díla, nesmějí být napříště vůbec hodnocena.

V roce 1966 se obrátila na Pražskou informační službu skupina mladých lidí se žádostí, aby jim Pražská informační služba dovolila provozovat v Pražské bráně umělecký program. Program měl zahájit Jiří Ostermann recitací Obestinu od Milana Nápravníka. Této činnosti nebyla kulturní správa Národního výboru příznivě nakloněna. Pražská informační služba, zařízení Národního výboru hl. města Prahy, zafidila věc takto: Protože se nepodařilo opatřit námítky památkové, pokusila se Pražská informační služba o výmluvu nad jiné neapropnou: Očekávané zatížení by přý neunesly podlahy Pražské brány. Nevím, jak dopadla expertiza statika, nakonec za zámluku odmítnutí žádosti posloužily mihavé provozní důvody.

Pozornost si však zaslouží skutečnost, že v prostoru Pražské brány, která tenkrát přicházela pro recitaci večery v úvalu, bylo už tenkrát a dosud je umístěno několik desítek pískovcových exponátů, jejichž váhu v tunách si vůbec neodvažují odhadnout.

ZBYNĚK HEJDA

DO KOHO SE STREFTÍ?

Dostal jsem návštěvu. Příslušník MV pan X (neboť si nepřeje, aby jeho jméno bylo prozatím uváděno) se mi světlil, že se cítí v úzkých. Myslím, že právem. Vadí mu, že se dělá hřebík (byť oprávněný) kolem takzvaných strahovských událostí a že se pomíjejí kořeny věci samé. Že totiž, ať už více či méně oprávněná, kritika směřuje do řad všech příslušníků MV, respektive spíše VB, ale že složky téhož ministerstva, které zůstávají skromně v pozadí, si ponechávají nejen svůj vliv, ale zejména své muže na pravých místech, aniž to zjevně někoho rozčilovalo. A požádal mě o ochranu pomocí tisku. Neboť umí-li veřejnost vyjádřit svou úcast Bezpečnosti a těm všem skutečně čestným a spravedlivým lidem, kteří v jejich řadách jsou a kteří tam věru mnohdy neměli na ruzích ušlátno, dokáže to, doufám, i v tomto případě.

Bezprostředně po „Strahově“ bylo několik (údajně sedm) nejagilnějších příslušníků MV, kteří se vyznamenali při akci Strahov, z rukou náčelníka pplk. Ticháčka odměněno částkou 400 Kčs, a tato odměna jim byla také jako odměna za strahovské události vepsána do záznamu o odměnách a trestech, který každého příslušníka MV provází životem. Jenže koncem měsíce února 1968, tedy necelé čtyři měsíce po Strahovu, byl tento záznam v jejich kartách vygovoren a nahrazen zápisem za dobrou služební činnost v roce

1967. Jedná se stále o tytéž příslušníky Pohotovostní MOVB, která na Strahově na příslušné rozkazy zasahovala. — — — 6. března 1968 bylo zmíněných sedm agilních příslušníků VB za agilitu v případě téhož Strahova, který jim necelé čtyři měsíce nazpět přinesl odměnu 400,— Kčs, potrestáno.

Vůbec se nedivím, že se to zmíněným (zmíněnému) příslušníku nelíbí. Vůbec se nedivím, že si přeje tuto otázku ventilovat tiskem. Příslušníci MOVB zasahovali v rámci svých instrukcí, své výchovy pro podobné případy, své mentální úrovně, která je součástí doby a nikoli jen jich samých. Většinou jde o mladé lidi, o lidi ve vztazích ke studentstvu a inteligenci, troufám si říci, že záměrně dezorientované. Ale jedno velice věcí všichni přesně. Že mají-li mít sami k sobě a ke své práci trochu důvěry, pak není dost dobře možné, aby je týž náčelník, tj. pplk. Ticháček, za jednu a touž věc nejprve odměnil a potom potrestal. Že to nesevřelci o ničem zvláště pěkném, s tím autor souhlasí. Neboť po výte, naše chápání práva nebylo až donedávna ani příliš causální, ani příliš normativní, a je otázka, jaké je třeba v této chvíli. V každém případě děkuji za důvěru, kterou mi zmíněný příslušník VB prokázal. Je vidět, že kriminál prokádruje i spisovatele. Tolik tedy ještě ad vocem Strahova říjen 1967. Doufáme, že nám pplk. Ticháček vysvětlí, jak to tehdy a těmi odměnami a tresty bylo.

JAN BENEŠ

Na žádost Studenta podávám k článku J. Beneše toto vysvětlení:

Není pravda, že bylo odměněno sedm příslušníků VB, kteří zakročili na Strahově. Byl odměněn pouze jeden, který zákrok na místě řídil a postupoval podle směrnic. O jeho odměně bylo rozhodnuto počátkem listopadu, v době, kdy ještě nevyšlo najevo, že někteří ze zakročujících příslušníků napadených kameny se neovládli, vymkli se jako jednotlivci z jeho řízení a zakročovali individuálně, nepřiměřeně tvrdě. Tato skutečnost vycházela najevo dodatečně od studentů, kteří jsem po některých jejich informacích sám vyrozuměl, aby v zájmu objektivního prošetření věci mi předložili písemné stížnosti. Studenti tak učinili a jejich stížnosti byly prošetřovány nadřízenou hlavní správou veřejné bezpečnosti. Jak je známo, bylo toto prošetřování ukončeno počátkem března t. r. Teprve z jeho závěrů vyplynulo, že se zákrok na Strahově ve své poslední fázi vymkl z jednotného vedení a kontroly. Dále se ukázalo, že někteří z příslušníků VB v této záležitosti jistě, poté, když po nich bylo házeno kamením a byli hrubě uráženi, se neovládli a použili obušků v rozporu s předpisy. Po uhodnocení soustředěných materiálů bylo sedm příslušníků jednak za nedostatky v řízení zákroku, jednak za porušení předpisů kázeňsky potrestáno. Mezi potrestanými byl i příslušník, který, jak jsem uvedl, byl původně odměněn za řízení uvedeného opatření, neboť, jak vyplynulo z šetření HS VB, vymklo se mu toto řízení z kontroly. Odměna byla tomuto příslušníku VB ponechána, jelikož jde o pracovníka, který v uplynulém roce dosahoval trvale dobrých výsledků. V tomto smyslu byl důvod odměny oprávněný.

Pplk. dr. Vladimír Ticháček

ZA TYDEN V ČÍSLE 20 ČTĚTE:

- I. Sviták: Smysl marxismu
- III. část Zahradníckovy básně Znamení moci
- B. Doležal k protokolu o IV. sjezdu spisovatelů
- Emanuel Pluhař: Vzpou-ra zákonů
- Juraj Špitzer: Reminiscencia možno užitočná
- Nezkrocené Polsko
- Lavina z Kubínské holi se ještě nezastavila
- Jan Petráň: „Vypovídal jsem pod nátlakem“

STUDENT

Vychází ve vydavatelské Mladá fronta. Vedení redakce: Petr Feldstein, Tomáš Pěkný, Karel Šmíd (zastupující šéfredaktor). Redakce: Daamar Bendová, Miloš Beneš, Petr Hodan, Ladislav Kadavý, Miroslav Klomínek, Hana Vondříčková, Helena Votrubová.

Adresa redakce: Praha 1, Staroměstské nám. č. 17, tel. 22 02 83 Tiskárna Mír Praha 1, Panská 8 Redakce nevrací nevyžádané rukopisy. Rozšiřuje a objednávkou přijímá PNS. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS — ústřední expedice tisku, odd. vývozu tisku. Praha 1, Jindřišská 14 Předplatné ročně 52 Kčs, čtvrtletně 13 Kčs.

student 2

lampy v drátěné kleci

Kristina Vlachová

I řeka tekla mále, jako by nemohla dýchat v prudkém poledním slunci, stál jsem před vchodem do sklepa, bude tam asi zas šilenej smrad, vzdychl Kristián, sešli jsme po schodech dolů.

Pod čerstvě natřeným potrubím (které se táhlo podél stropu okolo lamp, vězněných v drátěných klecích, okolo bílých a červených lamp a modrých a bílých nouzových světel) postávalo několik židlí, hasičích přístrojů a kbelů a lidí.

Cvičitel měl slušivý obleček (světloounce šedý obleček s bílým proužkem) a nylonovou košili a černou vázanku. Ukázal na židli: Posadte se, prosím. Sešli jsme se tu proto, abychom se naučili zvládnout případnou situaci, která by nastala případným vdešným konfliktem...

Posadili jsme se.

Oheň je jedna z příčin, pokračoval, která nám trvale máří výsledky naší práce. Proč bychom měli působit PROTI požárům. Toto působení si můžeme rozdělit na dvě části: za a na preventivní a za b na hašení. Ad a: na pódách musíme udělat pořádek, aby na trámech nebyly papučky. Musíme omezit cestování, aby nedošlo k panice. Přitom nesmíme zapomenout na to, že kouřem není vidět, protože je za své nepřehlédnutelný a za druhé působí nepříjemně na zrak.

Ad b: toto jsou hasičské přístroje, ty cedulky na nich jsou návody, jak se to dělá. Toto je malá ruční stříkačka, kterou používáme při menších požárech na těžko dostupných místech — třeba někde na střeše, protože tady není návod, tak vám to předvedu: manželka vám to takhle drží a vy pumpujete, sčeno, mohl bych vás poprosit...

Diuka v krajkové blůzičce odložila blok,

do kterého si dělala poznámky, a radostně se chopila práce. Po několika minutách vystříkl z hadičky proužek vody. Děkuji, slečno, řekl cvičitel a uklidil kbel i stříkačku do kouta, načež uchopil lopatu, Pka: toto je lopata a slouží k uplácování požárů, požární poplach se ohlašuje troubením hasičského sboru.

Následovala krátká přestávka, po jejímž skončení se cvičitel omluvil, že neměl od rána teplou lžici v ústech, i odešel na oběd.

Po obědě nás provedl sklepem, nazýváje ho honosně krytem konstantním na rozdíl od krytů prozatímních, přičemž nás upozornil na okolnosti ZVLÁŠTĚ důležitě: za a na každém krytu je vyvěšený řád, platný pro ten kryt, za b v krytech není dovoleno křičet, kouřit, chodit a smát se, neboť se musíme vyvarovat všech zbytečných pohybů, abychom nepotřebovali příliš mnoho vzduchu, poněvadž je ho jen omezené množství, za c tam nesmí být domácí zvířata a za d rozhlasový přijímač.

Tady se na chvíli odmlčel a podíval se nám zpřímá do očí: co bych vám to zatajoval, jsme už dospělí lidé; v každém krytu musí být také záchod, to vám pak ukážu, jak se používá. Chemický poplach se ohlašuje bušením na nějaký předmět, v každém podniku má být zavěšena traversa, na kterou se nčím tluč. Varovný signál o radiacním nebezpečí není vyhlášen veřejně, ale telefonem po jednotlivých vedoucích oddělení, každý varovný má morální povinnost zatelefonovat do dří nebo aspoň ústně uvědomit své známé o tomto, tak, aby posléze odchod do krytu zahrnoval všechny pracovníky. Je důležité, aby si každý s sebou vzal nějakou svačinu, deku, knížku nebo karty, dále asi tak každý desátý nebo

padesátý lékárníčku, ve které by byly prášky na bolení hlavy a kapesníky pro ty, kteří si zapomenuli masky proti radioaktivnímu zamoření.

Někdy se musí kryt trochu vylepšit, aby nám mohl sloužit při napadení, okna většinou nebývají uzavřena natolik, aby dovnitř nevnikal radioaktivní prach, v tomto případě je dobré přehodit přes ně aspoň deku. Sklepní okýna je zapotřebí zazdíť, toto je voda, toto je písek, toto je cement, toto jsou cihly, jestli má někdo z vás chatu, tak to třeba znáte, dělat to tady nebudeme, ani maltu dělat nebudeme.

Znovu se na chvíli odmlčel a znovu se nám podíval zpřímá do očí: jak už jsem říkal, každý kryt musí být vybaven sociálním zařízením...

Poodešel k výklenku ve zdi, poodhrnul záclonku a pokračoval: ze židle vyrazíme sedadlo, pod židli dáme kbelík, vedle kbelíku další kbelík s písekem a s lopatkou. Každý soudruh si to udělá pěkně sám, dělat to místo někoho nepatří do povinnosti velitele krytu. Po skončení poplachu odejdeme všichni z krytu ven a pokračujeme normálně v činnosti, kterou jsme dříve konali.

Pokynul rukou ženě v pozadí, která nám minule brala míru na masky, a odešel.

Vystoupali jsme po schodech nahoru, zpátky do prudkého slunce, po uličkách se ploužili lidé umorění vedrem a řeka tekla mále (jako by nemohla dýchat), poslední to bylo horší, řekl Kristián, dneska tam aspoň nebyl ten šilenej smrad.

Koupili jsme si zmrzlinu, jednu porci červenou a jednu porci žlutou, přemýšlel jsem zjistiť, že každý okamžik o sobě skrývá nekonečně mnoho možností,

Václav Černý "MILÍ PŘÁTELE"

Dne 15. dubna t. r. měl ve velké aule filosofické fakulty prof. dr. Václav Černý besedu se studentstvem o svém nuceném odchodu z fakulty roku 1950 a své nedávné cestě do Paříže, kam byl pozván k přednáškám. Z jeho výkladu otiskujeme první část.

MILÍ PŘÁTELE,

Jsem rád, že se s vámi znovu po téměř dvaceti letech setkávám, a děkuji vám za vaše vřelá pozvání. Vaši kolegové mne pozvali, abych odpovídal na některé vaše dotazy jednak stran mého nuceného odchodu z vaší fakulty v roce 1950, jednak stran návštěvy v Paříži, z níž jsem se před týdnem vrátil, a toho, co jsem tam dělal, viděl a slyšel. Vaše zvědavost je velmi zdravá. Ale věřte mi, vítal bych ji méně, kdyby měla být pouhou příležitostí k mému osobnímu sebeuplatnění a kdyby obě ty otázky nebyly aspekty a částmi otázek mnohem širších a obecně významných, v jejichž rámci moje vlastní osoba a můj osobní osud ustupují do pozadí jako pouhý ilustrační doklad dějů národních, a tedy i také vašich. Ta první otázka je vlastně otázka pohromy českého studentstva a české inteligence v letech 1949–1953, ta druhá se zase samovolně mění na otázku pohledu, který k našim událostem v těchto měsících upírá svět, a soudy, nového soudy, jež si dnes o Čechách a Slovácích tvoří. Jen v této perspektivě spolu dnes pojednám, a osoba profesora Černého at slouží za pouhé exemplum.

Historie mého odchodu z university je tato. Za nacistické vlády u nás jsem od samotného příchodu Němců pracoval v národním odboji, a to na čelném místě. Vím o tom odboji všechno, a znám také mýty, lži, výmysly a podvody, jimiž je dosud zastřen. Doufám, že bude brzo možné, abych je knihou rozptýlil. Od roku 1943, když naše londýnská vláda dala do vlasti pokyn, aby oba zdejší odbojové ilegální tábory, národní a komunistický, spolupracovaly, byl jsem vedením národního odboje určen, abych obstaral mezi nimi tajný dotek a styk — v té temnotě odbojového podzemí nevěděly totiž o sobě — a vyjednal podmínky spolupráce. Spínil jsem úkol. Nakonec jsem byl s celým posledním spojeným odbojovým vedením gestapem odkryt a zatčen. Byl jsem z Pankráce osvobozen květnovým povstáním a na návrh přítele profesora Alberta Pražáka okamžitě zvolen za člena České národní rady, jež — jak víte — vedla povstání českého lidu v posledních dnech války. Ačkoliv k tomu vyzván, nevstupil jsem nicméně do komunistické strany, jako to neudělal Pražák: zdůvodnil jsem jí to loajálně, nejsem svým přesvědčením materialista ani marxista, nýbrž demokrat, a třebaže socialista, inklinoval jsem vždy k masarykovskému humanismu, ačkoliv jsem i na jeho levici zaujímal samostatné postavení. Moje otevřené a čestné vyznání nebylo přijato vřelě. A byl jsem součástí Václavem Kopeckým, Ladislavem Stollm a Gustavem Breitenfeldem-Barešem brzo pasován na kulturního nepřítele číslo 1, a zvlášť když jsem v Kritickém měsíčníku, zakázaném r. 1942 nacisty, jež jsem roku 1945 na čas, tj. do jeho nového zákazu, obnovil, postavil proti korupci našeho kulturního života sinekurami, hodnostmi a žlabovými výhodami a proti systému kulturní nesvobody a perzekuce, který činil z duchovního běhu osvobozeného národa pokračování nacismu. To nebyly dobré předpoklady pro nerušený rozvoj mého působení v české kultuře. V roce 1946 byl svolán první Sjezd československých spisovatelů a český spisovatel dr. Edvard Beneš, prezident republiky, jej zahájil řečí, v níž hájil svobodu myšlení, tvorby a slova jako bezpodmínečnou nutnost jakékoliv skutečné kultury: byl jsem obviněn, že jsem tuto řeč inspiroval, neku-li složil. Bylo to bláhové. Ale bylo tu i moje učitelské působení na této fakultě: vdělil jsem za svůj vliv na studenty — měl jsem až dvanáct set posluchačů a velká aula sjezdi stačila — sice jen vědecké kvalitě svého učení, ucházet se o vliv jinými cestami je jistě pod důstojnost skutečného vědce, nebyl jsem leč straníkem pravdy, politicky neangažován, mě stanovisko odpovídalo vždy Šaldovu: Vzdělancovo místo může být i ve stranách, ale musí být vždy nad stranami —, ale vliv tu byl, stejně nepochybný jako nepohodlný! A po Únoru 1948 šlo to tedy rychle!

Nejprve se chvilku čekalo, vyplázli-li se mezi mocné zadními vrátka a čtvernožky jako tolik jiných. Čekalo se marně. A pak šlo všechno ráz. Nejprve strašlivě, hanebně perzekuční prověrky československého studentstva, vylučování ze škol jejich stalinovskými spolustudenty, tisíce mladých existencí zlomených, hnaných na ulici, do fabrik, na stavby silnic, do dolů s černými výlozkami vojáků pracovních čtí. Celá jedna generace československé inteligence podupána, poplívána, zhanobena, s Kalnovým znamením na čele a smrtí v srdci! Zač? Za to, že jsem si svobodně a se svým národem smýšlel čestně a dobře, jenom jinak než druzí. Přetřete si Kunderův „Žert“ a Vaculíkovu „Sekyru“! A bylo tu hrůzné nebezpečí, že tento zločin na duchu nenapravitelně zničí a zprzní všechny, potlačované i potlačovatele: oběti proto, že je navěky rozetere zoufalstvím a nihilismem, ztrátou víry v spravedlnost a hodnotu jakoukoliv — generace desperátů; mladé prověřkáře proto, že v nich navždy rozzmýchá pud zástí, všemocí a lživého, násilného arrivismu — generace gestapáků. A tuto odpovědnost před národem, lidstvem, ctí a kulturou na sebe vzal český vědec a universitní profesor, přijímaje na léta úřad rektora Karlovy university se slibem a závazkem straně, do níž se okamžitě nabídl,

že tuto školu očistí od nespolehlivých živlů na katedrách i v lavicích! Ale já jsem ty chlapce i děvčata znal, na obou stranách, pronásledované i pronásledovatelské, a věděl jsem, že podobné a tak slibné pokolení jsme neměli za lidské paměti: neboť ti mladí lidé, nezralí všem, byli podivuhodně zralí charakterem a lidskou opravdovostí, vesměs prošli zkouškami nucených prací v Reichu nebo v poválečných technických či jiných službách, na střední škole bylo jim zamezeno studovat českou historii i literaturu, ba studovat vůbec, dovedli tedy ocenit, že studium je výsada a velikost, nikoliv ubíjení času a nuda, a také pracovali s takovou žádostivostí, touhou, radostí a pílí, že jsem ještě neviděl mladé pokolení, ani kdysi svoje, tak pracovat! To, co na nich bylo spácháno, byl podlý zločin. — A jaké smělo být chování českého universitního profesora, jejich učitele, vzhledem k tomuto zločinu? Mohl zůstat tam, odkud tito mladí lidé byli vyháněni? Mohl necítit poslední pohled, jímž za ním, zvedajíce se k potupnému odchodu, otáčeli hlavy? Na škole, kde oni zůstat nemohli, on zůstat nemohl! To přinejmenším byl jim povinen! Jeho povinností bylo chovat se za katedrou tak, aby musil odejít spolu s nimi. K tomu nebylo potřebí mnoho: stačilo protestovat proti prověrkám. Udělal jsem to na svém semináři, když jsem do něho, poloprázdného, opět vstoupil: výsledkem bylo, že pán prověřkáři korigovali závěry prověrek v jediném případě, vyloučení bylo revokováno v případě Gustava Francie, dnes známého překladatele. To bylo vše.

A pak jsem byl dne 1. února 1950 poslán ministerstvem školství na dovolenou s okamžitým nástupem, ačkoliv jsem o žádnou nežádal. A v říjnu téhož roku jsem dostal z ministerstva výzvu, abych se nadále veškeré učitelské činnosti na fakultě zdržel. Vyhozov bez stínu odůvodnění. Plat mi byl snížen na polovinu; v květnu 1951 vůbec zastaven a byl jsem propuštěn ze školských služeb s odůvodněním, že neplním svoje učitelské povinnosti. Rozumějte: nejprve mi bylo zakázáno na fakultě docházet; a pak jsem byl obviněn, že na ni nedocházím, a propuštěn pro zanedbávání svých docházkových a učitelských povinností. A toomtu sprostého podvodu se říkalo socialistická zákonitost. Byl jsem v té době povolán na půl roku k přednáškám na pařížskou universitu, na Sorbonnu: pan delegát československého ministerstva školství pro styky s cizinou oznámil však v Paříži, že nemohu v Paříži nastoupit, neboť je mé práce nevyhnutelně třeba v Československu. Podlost na podlost. Místo v Československu, kde bylo mé práce nevyhnutelně třeba, byl ve skutečnosti lehký průmysl, tam jsem byl totiž děkanství fakulty dirigován. Pan fakultní děkan Bohuslav Havránek se postaral sice ostatním vyhozeným kolegům o odchod do penze, třebaže s důchodem hubeným, ale pro mne, jenž jsem věkem nebyl pro předčasnou penzi zralý a zvlášť jsem mu svým postojem padl do oka, určoval osud okázalejší. Měl jsem být potupen, udupán. Nu což, ještě před několika roky se věhlasný akademik Havránek na veřejné schůzi vědců honosil, že za svého působení „očistil“ fakultu, ježinž drobnohledným, ale urputným Stalinem se stal, celkem od čtyřiceti učitelských sil, a že kdyby bylo třeba, udělal by to dnes zase! At mu to slouží ke zdraví a ke cti, svoje jméno a českou vědu i kulturní pověst proslavil na věky. Mezi těmi čtyřiceti byli lidé znamenití, filosofové Král a Patočka, anglista Vočadlo, historik Stloukal, jenž zemřel potupou a žalem, jiní a jiní. Moje stolice během doby zanikla, a byla to hanba skandální, neboť to byla stolice Jaroslava Vrchlického a F. X. Šaldy, který mne habilitoval jako jediného docenta svého života a odvolal mne z university v Ženevě, kde jsem do roku 1934 působil! Nejprve se ovšem srovnávací a obecná literatura nějakou dobu záplávala, nebylo přece možné zbylé studenty tohoto oboru uprostřed studií proměnit v dým, byli mezi nimi i cizinci. Na katedru místo mne nastoupili tedy noví svépomocní učitelé, a to z řad mých vlastních posluchačů, bylo přece slušné odměnit zasloužené stalinčiky, kteří se vyznamenali horlivostí při prověřkových perzekucích vlastních kolegů i snáživostí, s níž jako poslušné nástroje pánů rektora a děkana a ostatních mocenských autorit režimu pomáhali vyhladit mne. A navždy tedy zůstane v analech tohoto vysokého učení zapsáno přednáškové umění zdívočelů a konfuzní divny, která navázala na moje působení alespoň tak, že během svých výkladů ohromeným kolegům

nepřestávala baťat ze zapálené cigarety, budiž totiž přiznáno k mé hanbě, že se sám ani na okamžik nedovedu obejít bez tohoto jedu! Nebudu se vyjadřovat o kvalitě vědy, kterou svým zastrašeným obětem sdělovala, ale ta cigareta byla — a je dodnes — pravá! A po ní nastoupil pověstný Vladimír Brett, proslulý dosud všestranně. Komická preponderance, s níž vystoupil, opřená jistě o jiné zásluhy, než jsou vědecké, posluchače alespoň rozptýlila: neboť student zůstane studentem, ať je marxista nebo není, a humor miluji vždy. Bývaly tedy našemu „vědců“ z řad zlomyslných posluchačů kladený zálučné otázky stran neexistujících francouzských spisovatelů, a dotázaný znalec na ně z hloubi svého znalectví odpovídal nebo alespoň sliboval poučit se a zodpovědět dotaz příště. Důstojný protějšek jiného „odborníka“, rovněž prověřkově i o mne velezasloužilého, jenž v tu dobu začínal svojí kariéru na stoličce francouzské literatury, kde dosud sedí k úžasu celé Evropy!

A já jsem tedy zatím krácel s předvolávkou v kapse k ministerstvu lehkého průmyslu. Do smrti nezapomenu na muže v postavení náměstka, jenž mne s vřelostí naplň ironickou, naplň smutně chápavou, přijal; měl už z děkanství spisy o mně, věděl, oč běží: o to, nasadit mne k lopatě. „O jakou práci se u nás ucházíte soudruhu profesore?“ zeptal se mne. „O přednášky ze světové literatury, to umím ze všeho nejlépe, a socialismus přece nemrhá lidmi a jejich schopnostmi.“ — odpovídal jsem. Usmál se a parafrozoval skvěle: „Nemyslete si, že byste u nás na ně nenašel zaujaté posluchače; ale platit vás za ně by ovšem lehký průmysl nemohl.“ „Víte co,“ pokračoval, „já prostě vašemu děkanství sdělím, že jsme se o vašem pracovním zařazení do průmyslu nedohodli.“ Odcházel jsem tedy z ministerstva průmyslu bez lopaty; ale věděl jsem zároveň, že mi činitelé mý postoj neodpustí: vždyť zde přemyslu uděloval vlastně fakultě nos, shazoval ji mravně. Vysoké školy o mně nechť již slyšet, nikoliv ze studu ovšem, to je mravní hodnota Mukarovským, Havránkům, Brettům, Fischerům zcela cizí. Ujala se mne nakonec Akademie věd a přikázala mne ústavu pro lidovou píseň, ovšem ve funkci pouhého odborného pracovníka. Zpívat, běda, neumím, bylo to prostě odkladíště. I tak zůstávám vděčen profesorovi Jiřímu Horákovu, řediteli ústavu, jenž neváhal proskribovaného přijmout a umožnit mu alespoň živořit a rozhodně pokračovat ve vlastní práci, ačkoliv jsem byl od počátku nepřetržitě vláčen blátem všemi písalky stalinského tisku. Profesor Horák a zesnulý archeolog Jaroslav Böhm, vedoucí společenskovední sekce přebudované Akademie věd, byli jediní představitelé naší vědy, na které vzpomínám s uznáním: ti jediní mi odvážně prokazali službu, a jinak byla česká věda té doby pouze jevištěm zbabělosti a honby za hodnostmi. Dnes ovšem vidíme někdejší snaživce stalinské éry horlit pro očistu našich vědeckých institucí a závodit o korunu vymetačů špíny. Věc, k níž se jinde vrátím. Jakožto „veřejný kulturní nepřítel č. 1“ nemohl jsem ani ve svém ústraní doufat v klid. Došlo k pokusům vyhládky mne k útoku za hranice. Bylo to naivní, moji příznivci mohli vědět, že utíkat neodpovídá mým životním zvyklostem. Jsem, budiž Bohu žalováno, přímo biologicky neschopný ukazovat protivníkovi záda, a zvlášť, když jím pohrdám. Neodešel jsem z vlasti roku 1939, ačkoliv mi byla cizinou nabízena pomoc a místo: zůstal jsem, a rád, abych bojoval. A nehodlal jsem odejít ani teď, ačkoliv nechybělo cizích universit, abych si mezi nimi vybral. V září 1952 byl jsem tedy zatčen a obžalován z velezrady. Pan vyšetřovatel mi slíbil patnáct let. Nebudu se šít o rozkoších vazby: vyrovnaly se rozkoším vězení nacistického, na něž jsem měl ještě živé vzpomínky. Dne 25. března 1953, krátce po Stalinově smrti, jsem byl souzen a osvobozen, nicméně ponechán ještě měsíc ve vězení: než se pan prokurátor rozmyslí, nestálo-li by to za odvolání. Vrátil jsem se do Akademie věd, a ovšem zase ve funkci odborného pracovníka. Zásluhou akademika Böhma jsem byl přes odpor páně Brettův a profesora Bubna, svého někdejšího kolegy z fakulty, přidělen ústavu pro moderní literaturu, tedy na místo, kam jsem svou uměleckou odbornost patřil. Že jen načas, pochopí každý, kdo ví, že mne tam čekal Vladimír Brett a několik dalších výtečníků. Vyletěl jsem odtamtud při první velké prověrce, roku 1958, a na mou obranu se nepostavil ani na pracovišti, ani v Akademii nikdo. Stačilo prohlásit, že jsem „vědecky nepostradatelný“, ale takové

odvahy se nebylo lze nadít od naprostého mravního slabocha, třesoucího se před Britem, jímž byl ředitel pracoviště, doufající snazivě nadto v brzkou hodnost člena korespondenta. Vyletěl, dopadl jsem, nikoliv bez nesnází a potlučením, do archivu Akademie, začal jsem zase od „odborného“ pracovníka, a dím tam dosud, kymácejí se ve větru cizích nestatečností a ubožáctví, pokrytectví a malosti, obdařen občas „pozornostmi“ páně Grausd et tutti quanti, spokojen vlastní prací a šťasten jen přátelstvím několika čestných lidí, ostatně obětí nebo poloobětí jako sám, s nimiž jsem se tu poznal.

To je zhruba a bez detailů — obzvlášť hnusných, ale těch vás užetřím! — historie jednoho českého vědce v době dějinně prý ze všech největší! Ale začneme z jiného pytle! Abychom se rychle dostali do přítomnosti a do té Francie! Bylo mi od počátku jasné, že se mohu zachránit jen vědeckou prací. Zachránit subjektivně, abych se nezaklil, nepozbyl síly k odporu, nezašel v malomyslném zoufalství. Zachránit objektivně, abych okolo sebe postavil obrannou zeď své vědecké pověsti proti padouchům, kteří byli schopni všeho, ale báli se ostud v cizině. A k cizině jsem se tedy obrátil, vždyť jsem ostatně doma publikovat nesměl; jako kritik vůbec ne, jako vědec jen omezeně. Z roku 1950 je moje první větší vědecká studie publikována ve Francii, v Revue de littérature comparée: O evropských počátcích barokistických studií. A následovaly další a další, ve Francii, ve Španělsku, Rakousku, Polsku i jinde, zásadně v cizích jazycích. Byl jsem jako odborník romanista a komparatista dobře znám už z dob svého docentského působení v Ženevě a mé velké francouzské teze o romantickém titanismu z roku 1935. Začala mi přet přizvání na zahraniční kongresy, vědecké sjezdy, k universitním přednáškám: byly jich desítky a desítky za těch patnáct let, do Francie, Belgie, Švýcarska, Německa, Itálie, Španělska, USA. Nebyl jsem puštěn ani na krok, pozvání byla zdržována, vrácena, filosofická fakulta, kam někdy chodila, se tvářila, jako by neznala mojí totožnost, na některá pozvání mně osobně adresovaná byli posláni jiní, a nestyděl se vsádku jet. Byl jsem Královskou belgickou akademii jmenován jako jediný československý člen čestného mezinárodního výboru pro oslavu stého narození největšího belgického moderního básníka Verhaerena (1955): Zůstal jsem doma. Byl jsem jediný z naší země pozván oficiálně ze Švýcarska k národním oslavám J. J. Rousseaua: zůstal jsem doma. Byl jsem Světovou asociací hispanistů pozván na kongres v Holandsku (1963), abych tam přednášel o svých calderónských objevech, měl jsem být zvolen do světového předsednictva Asociace: zůstal jsem doma. Ještě před dvěma měsíci jsem byl pozván na barokistický Colloque v Tours, kde jsem měl o svém pojetí baroka přednášet publiku složenému výhradně z universitních profesorů; zvali dopis, jež ředitel Ústavu renesančních studií prof. Ménard, člen Institut de France, tedy Francouzské akademie, zaslal na moje jméno na tuto fakultu, byl mu vrácen s neuvěřitelnou českou poznámkou. Ménard dal zatím natisknout plakáty kongresu pro světové university s mým jménem v počtu pozvaných; napsal na pravou adresu nový dopis plný úžasu; a užasl ještě víc, když jsem mu byl nucen vysvětlit ostudnou pravdu.

Roku 1960 se mi podařilo rozluštit starý španělský rukopis, nalezený v Mladé Vožici, jako po celém světě už čtvrttisíciletí hledané Calderónovo drama. Španělská akademie věd zvolila mne svým členem, Československá akademie věd alespoň dílo vydala, nikoliv bez prátůh (1963) a obětí, neboť se stal pokus ze strany známého „romanisty“ pražské university edici zamezit nebo pořídit pod svým (!) jménem. Když jsem roku 1966 rozluštil z dalšího vožického rukopisu další Calderónovo drama, rozhodl jsem se pro vydání v Madridu: tam není ve vědeckých kruzích nebezpečí kapenských zločinů. Ale ani pak jsem nesměl do Madridu — tam směji jen fotbalisté, nákupci pomerančů a jiní vědeckí favoriti — ani do Říma, kam jsem byl marně po dva roky za sebou zván, ani loni do Paříže, ačkoliv jsem tam byl na Sorbonně profesorem, z Institutu srovnávací literatury určen za konzultujícího posuzovatele teze ze španělské literatury. Podotýkám, že jsem od Čs. akademie nikdy nedostal na cesty vědecké do ciziny ani haléř, nežádal jsem o nic; moje cesty se dály vždy na náklad zvonci strany, tedy cizích institucí, naše Akademie vynakládala peníze určené na vědecké styky se zahraničím do jiných pánů, víme o tom mnohé. A celkem málo záleželo na tom, že kladných zahraničních odborných ohlasů a posudků mé práce bylo ze všech zemí světa více než ohlasů celé duchovněné sekce Akademie dohromady a že nedocházely jen ze západních zemí, ale stejnou měrou ze sovětské Rusi, Polska, Maďarska, Jugoslávie. Zde totiž naprosto nešlo o uznání vědecké práce a její světové pověsti, na takových věcech přece Akademii čerta záleží; nýbrž o soustavné a záměrné přiduřování mého vědeckého působení na rozkaz vyšších politických instancí: a naše Akademie je slečinka poslušná a vůči vrchnosti snaživá. Však se k ní také vrátím...

KRESLIL RASTISLAV VISOKAI

VADÍ-NEVADÍ

PO STOPÁCH PRAVDY

26. dubna večer v televizních zprávách hovořil D. Kopecký, stálý televizní komentátor z Varšavy. Očekával jsem jeho vystoupení s napětím. Doufal jsem, že uslyším komentář, který se třeba bude lišit od názorů publikovaných na stránkách našeho časopisu. Místo toho napadal D. Kopecký jeden z článků ve Studentovi „Nezklidněná Varšava“. Kopecký tento článek sice napadl, ale nepolemizoval s ním. Místo toho přednesl projev, za který by se nemusel stydět žádný soudný polský funkcionář. To by nevadilo, pokud by byl D. Kopecký polským funkcionářem. Nemám s ním polemizovat. Chceme jen uveřejnit dva názory na jeho vystoupení.

Nejdříve jsme si zašli za profesorem na katedře politické ekonomie VŠE v Praze JUDr. Pavlem Hrubým. Zeptali jsme se ho:

Otázka: Pane profesore, viděl jste komentář D. Kopeckého k polským událostem, který byl vyslán v prvním vydání televizních novin v pátek 26. dubna?

Prof. Hrubý: Ano, viděl.

Otázka: Mohl byste nám říci, jaký byl váš dojem z tohoto komentáře?

Prof. Hrubý: Svůj dojem mohu vyjádřit jednou větou: Ta zpráva byla neobjektivní, výklad směru politického vývoje byl hodný doby let 1951–53.

Otázka: VŠE v Praze pozvala do Prahy profesora W. Bruse. Mohl byste nám o tom říci něco bližšího?

Prof. Hrubý: Rektor V. Kadlec (nyní ministr školství — pozn. redakce) pozval na naši školu profesora politické ekonomie z varšavské univerzity dr. V. Bruse, aby po dobu, po kterou to bude pokládat za vhodné, přednášel na naší škole. Domnívám se, že pobyt prof. V. Bruse bude přínosem pro další rozvoj teorie socialistické ekonomiky, neboť prof. Brus bude mít možnost zevšeobecňovat a dále teoreticky propracovávat zkušenosti země, která se jako jedna z prvních snaží vytvořit model demokratického socialismu. Teoretické propracování takové ekonomiky bude mít význam pro všechny socialistické státy. A nejen to. Tato teorie by pak

mohla mít, pro vyspělé průmyslové státy, které nastoupí cestu socialismu, v mnohých směrech obecnou platnost.

V sobotu 27. dubna potom vyšla v Mladé frontě poznámka, jež okamžitě reagovala na vystoupení D. Kopeckého. Redaktor M. Pavel v ní připomíná své vyhoštění z Varšavy. M. Pavel měl totiž v Mladé frontě dne 20. 3. 1968 článek, který začínal takto:

Abych byl přesný, strávil jsem v hlavním městě Polska pouhých 44 hodin. V pondělí večer minulého týdne jsem přiletěl, abych tam po dobu asi 10 dnů pracoval jako zvláštní korespondent Mladé fronty. Proč? To je snad jasné. Studentské demonstrace, jejich rozsah a jejich vnitropolitické souvislosti byly a stále jsou pro každého novináře, který se seriálně zabývá socialistickými zeměmi, dostatečným důvodem. Můj osud v podobě ministerstva zahraničních věcí PLR byl ovšem trochu jiný. Záhy jsem se dozvěděl, že není možné zajistit ve Varšavě mou bezpečnost (po ulicích se pohybuji chuligáni, kteří jsou schopni všeho) a že by bylo tudíž dobře, abych Varšavu opustil. Ve středu pozdě odpoledne jsem tak už opět seděl v letadle, mířícím do Prahy. Pokousím-li se přesto v tomto článku napsat svůj názor na současnou vnitropolitickou situaci v Polsku, čním tak s vědomím nebezpečné letmosti svého pohledu.

Co říká M. Pavel vystoupení D. Kopeckého?

M. Pavel: Neupírám D. Kopeckému, aby vystupoval se svými názory na vnitropolitickou situaci v Polsku. Je to ostatně jeho povinnost — od toho je zpravodajem naší televize ve Varšavě. Myslím ale, a to už jsem napsal v krátké poznámce k tomuto vystoupení v Mladé frontě, že novinář se nemá dopustit jedné chyby: příliš podlehnout prostředí, ve kterém pracuje. Neslyšel jsem od D. Kopeckého, jenž chtěl zřejmě vysvětlit, co se v Polsku děje, jiné argumenty, než ty oficiální. A mít zpravodaje ve Varšavě jen proto, aby parafrázoval projevy polských činitelů, to je příliš drahá záležitost. Nemyslíte?

Předkládám našim čtenářům dva názory na vystoupení D. Kopeckého. Domnívám se totiž, že opravdu nestačí jednostranná informace, i když je vyslovena zpravodajem čs. televize ve Varšavě. Ba právě naopak. V S.

CESTA

17.—18. února 1968 se konal dosud největší kongres SDS. Ani zde jako na dosud žádném kongresu SDS nebyl formulován akční program a projevy jednotlivých delegátů nebylo možno považovat za směřodátné pro SDS jako celek. Tuto sympatickou vlastnost SDS jasně formuloval R. Dutschke: „Náš socialistický svaz, jeho decentralizovaná struktura, která stojí a padá s tvořivou samostatnou činností zdola, nemůže pořebovat ani šéfa—ideologa, ani jedinou linii ve stranicko-centralistickém smyslu.“

Komentáři tohoto sjezdu vyvodili z projevů delegátů několik zásadních myšlenek, jež budou jednotlivé skupiny této „mimoparlamentní opozice“ sledovat. V podstatě se jedná o toto:

- místo protestů má nastoupit aktivní odpor,
- svaz dosud izolovaný na vysokých školách si bude muset zajistit masovou základnu, aby se vyhnul dalším operacím ve společenském vakuu a rozšířit se (v budoucnu) i mimo dosah vysokých škol,
- na takto získané masové základně má být založena nová socialistická strana,
- nadále se distancovat od „měšťáckého a byrokratického socialismu státní východního bloku, bojovat proti pozdně kapitalistickému imperialismu a podporovat snahy třetího světa, jenž je revizionistickou politikou „mírové koexistence“ Sovětského svazu osamocen ve svém protiamerickém boji“.

Formy uskutečňování těchto základních myšlenek zůstávají i nadále na samostatné tvůrčí činnosti jednotlivých skupin SDS, jehož vášnivá diskuse a šokující akce byly jeho nejcharakterističtější vlastností. Co však postavilo SDS do jeho izolovanosti v zemi hospodářského zázraku, pomíneme-li fakt, že Springerův i místní tisk, televize i časopisy se zabývají především okrajovými anarchistickými a exotickými jevy hnutí — a tím stylizují v očích veřejnosti Teufela, Langhansa a komunu lásky jako typické představitel studentů?

Především si to organizační struktura a jeho omezenost na vysoké školy. Je to studentský svaz se všemi klady a zápory vlastními studentům. Radikalismus a hluboké znalosti sociologie, studium psychologie a atentáty v anarchistickém duchu, věci zdánlivě si odporující jsou zde jedna bez druhé nemyslitelné a bohatou síť svých forem jsou plným vyjádřením situace na vysokých školách v NSR.

Druhou neméně důležitou okolností je skutečnost, že protest proti systému mnohdy šokující, nutně vzbuzuje nevoli „integrovancích“, žijících v nebyvalém blahobytu. Je těžké vysvětlit člověku, že systém zabezpečující jeho vysokou životní úroveň je cosi nebezpečného, namířenoho i proti němu. Pro mnoho levicových studentů jsou ostatně dělníci nadále tvrdohlavými měšťáky, zajímajícími se jen o pivo a usínajícími v televizi, s nimiž se nedá stát tvůrčí, o jeho boření ani nemluvě. Není řídký názor, že v NSR proletariát vůbec neexistuje, a že jedinou hybnou silou jsou studenti. A ti se už několik let střetávají s policií, v poslední době i s obyvatelstvem. Při jedné z nedávných demonstrací údajně dostali zaměstnanci západoberlínských podniků volno na protidemonstraci, při které byly za volání „lynčujte ho“ a „zabte ho“ zbity desítky skutečných i domnělých členů levice. Vynořili se nám přitom představa fašistických bojůvek, není to představa ani náhodná, ani přehnaná. Stejná reakce bylo možno se dočíst v mnoha západoněmeckých novinách.

Při posuzování současně situace nelze opomenout několikaletý vývoj „vření“ studentstva, jež svými demonstracemi je ztělesněním toho rušivého elementu, který stál u počátku konce jthokorejského režimu a hrál významnou úlohu při pádu vlád v Bolíviu, jižním Vietnamu a Súdánu. — (Úloha studentů v Praze, Varšavě či Tokiu je zřejmá) i když ne vždy v souvislosti s pádem vlády. Vývoj SDS je cestou odporu, revoluce. Revoluční logika SDS však nestaví na Marxově poznatku, že za všeobecné prosperity nemůže být řeči o opravdové revoluci. Právě prosperita je nutným předpokladem pro revoluci v myšlení a cestou k dosažení „prastarého snu lidstva“. Uvědoměním si sebe a svých dějinných možností se otevírá cesta, jsou-li materiální předpoklady dány. „Je to dlouhá, namáhavá revoluční cesta ke světlé budoucnosti“, která pro Dutschkeho znamená intelektuální, nenásilné a konečné řešení všech lidských problémů — cesta uvědomění.

Teorie SDS se nedá shrnout do krátkého odstavce. Demonstrace a stávky vsedě, srážky s policií a výtržnosti na vysokých školách už po dva roky šokující ve stále větší míře nadřízené orgány v NSR. Nevznikají z okamžitého popudu — jsou jen omezeným uskutečňováním několika myšlenkových proudů, které reprezentují jednotlivé skupiny SDS a jejichž teoretické studie, důkladné a obšírné, jak je v zemi zvykem, nejsou pečeti autoritativního systému, proti němuž bojí.

Demonstrace, o nichž už němečtí novináři sepsali romány, od nestranných zpráv až po zatracující články Mathiase Waldena, jehož bezostyšně plivání po všem socialistickém je známé především z týdeníku Quick, přerostly během r. 1966 z živelných bouří v takticky pracované až rafinované lekce přihlížejícím divákům, aniž tím co ztratily na své časovosti či vztahu k policejním orgánům.

Chronologickým uspořádáním několika významných i méně významných akcí, různě prováděných a různě zaměřených, dostaneme obraz práce SDS, jehož závěrečná etapa může být vzdálena stejně tak rok jako desetiletí.

14. července 1966 — v den národního svátku USA — byla zahraniční party na americkém konzulátu v Hamburku rušena asi dvěma tisíci demonstranty, kteří vsedě vyjadřovali svůj nesouhlas s americkou válkou ve Vietnamu. Po kamenech hozených do oken použila policie obušky a stíkaček. Policejní zásahy měly soudní dohru.

10. prosince 1966 — západní Berlín — „dva tisíce demonstrantů začalo svůj policejní povolený pochod předepsanými liduprázdňnými ulicemi. Pro nedostatek veřejnosti budil protiamerický protest málo pozornosti. Západní Berlín, to je Kurfürstendamm. Kravé hlavy a mnohahodinové tresty vězením byly výsledkem útoku na uniformovanou městskou stráž, která s gumovými obušky v pěstích vítězně uhlajla výkladní skříně západního Berlína.“

13. prosince 1966 — provolání SDS: „Soudruzi, minulou sobotu jsme špatně demonstrovali a byli jsme za to policií bití. Mnozí z nás se chtěli prosadit v mocenském boji proti policii. Nechali si policií předepsat formu výměny názorů. A ta umí lépe bít než my. Někteří si myslí, že demonstrace ztroskotala, protože neproběhla v pořádku. Mnozí zpozorovali, že nebyla ještě dost nepořádná. Sílá policie je v udržení pořádku, naše síla v nepořádku, jenž nás činí pohyblivějšími...“

Týden nato je použita — v předvánočním ruchu záp. Berlína — nová taktika.

21. prosince 1966 — studenti — tentokrát v hloučcích bez transparentů, s konfetami a dětskými trumpetami, zaspávají policii květy, nabízejí bon-

bóny. Na letáčcích požadují pětatřicetihodinový pracovní týden pro policisty, „aby měli více času pro ženy, a své dívky a mohli vybit svou agresivitu v milostné hře“. Studenti táhnou jednotlivě i v malých hloučcích a shromažďují se na signál dětských trumpet, aby se okamžitě rozpýlili před přicházející policií.

Pro vyšší efektivnost nezůstali studenty jen u této nové taktiky. K útoku na nadřízené orgány využili i vánoční náлады a náboženského citění spoluobčanů. „Pod náboženským transparentem evangelické skupiny mládeže se na Kurfürstendammu shromáždil radostný mladý hlouček a zanotoval jednu z nejkrásnějších německých vánočních písní: Přijde vaše dítětko (Ihr Kinderlein kommt...) — jenom zbožní posluchači však zpozorovali textové změny... přijďte na Kurfürstendammu, policie dělá kravál, uvidíte, jaké má v tomto městě vysoce svatém vládnoucí farář služebníčky. Ti, co nejzbožněji poslouchali, patřili k opěvovaným. A jak předzpíváno, bezbožné vánoční oratorium porodilo výtržnost.“

V tomto posledním měsíci roku 1966 začal onen vývoj, jímž se celý následující rok denně zabývala televize i tisk. Studenti blokuji sezení senátu demonstrací vsedě. Reakční nadřízené zaspávají pudinkem, jogurtem a moukou. Američtí vojáci jsou letáky vyzýváni k dezerci. Státní a vysokoškolské autority hledí na tuto pronikavou změnu dosavadního působení SDS naprosto bezmocně. Ve většině případů jim zbývá jen volat po násilí, disciplinárním řízení, po policii. Každým nátlakem a každým použitím obušku však roste mezi studenty solidarita s malou skupinkou vzbouřenců. (Skupiny SDS měly v minulém roce po 20–30 členech v jednotlivých městech). Solidarita nabývá nových forem — po zatčení některého studenta přicházejí na státníci stovky studentů a požadují, aby byli rovněž zadrženi; byl-li jeden obžalován, tisíc jich podepisuje vlastní udání — a hrozí zabíjáním celého justičního aparátu.

V dubnu 1967 došlo v záp. Berlíně k procesu se skupinou studentů obžalovaných z přípravy „atentátu“ na amerického vicepresidenta H. Humphreyho. Zadrženi se přiznali k plánu „atentátu“, který měli provést takto. „Proti auto-koloně amerického vicepresidenta vrhnout kouřové svíčky a pod ochranou mlhy proniknout kordonem policie a házet na Humphreyho pudink, jogurt a sáčky s moukou.“ Tisk se zahemžil domněnkami (Co kdyby...), protesty s prohlášeními jak se strany západoberlínských autorit, tak i části mládeže. Předseda „Mladé unie“ obvinil senátora pro vědu z nečinnosti proti radikálním studentům. Unie požadovala zákaz SDS. Chování studentů bylo označováno jako „nesnesitelné zneužití demokratických práv“. Zvláště když propuštění studentů oznámili, že „nová berlínská levice“ zesílí své protestní akce proti „státně nařízenému nesmyslu“. Tato komuna byla už z SDS vyloučena — pro zcela jiné důvody. Jisto je, že tyto okrajové jevy, stejně jako Teufel či Langhans, SDS v očích veřejnosti škodí, i když tento se znovu a znovu za ně solidárně staví.

Studentská solidarita dosáhla vrcholu po událostech 2. června 1967 v západním Berlíně. Tisíce demonstrantů proti diktatuře perského šacha byly v připraveném prostoru policií kravě zbity a jeden student zastřelen. Benno Ohnesorg. S jeho rakví „přeskočila jiskra rebelie“ do NSR. Zadržovaná studentská nevole se projevila nejprve ve velkoměstech, pak i v provinciích.

V Hamburku umlčeli studenti Wernera Ehrlichera voláním: „Rektore, hnusíš se nám!“ Když na teologické fakultě mluvil berlínský starosta Schütz, zazněl skandovaný verš Dutschkeho — Schützovi zlomte vaz, moc dejte radám! A jeden z komuny vyskočil na pódiu a pokoušel se nalepit šéfovi polo-města na ústa leták s nápisem — prosulší K čertu s Moabittem (berlínská věznice). Do frankfurtské univerzity vniklo nouzovým vchodem asi 24 členů SDS, obklopili právě referujícího spolkového ministra prof. Carlo Schmidta a na rukopis mu naházeli kancelářské sponky a zápalky.

Studenti všude lomozi, hloučí, pískají, hází konfety a vypouštějí mýdlové bubliny. Profesori a představení reagují podle svého přesvědčení slovy o „organizovaném infantilismu“, či „Patřte všichni do koncentráku!“

Výtržnosti na univerzitách byly však jen okrajovým jevem, ventilem pro fantazii a žerty opozice. Dutschke v té době přednášel v západoberlínském „Prisma-Klubu“, na technické universitě v Bochumu, v Brémách, Hamburku. Časopisy Konkret a Neue Kritik, diskuse a přednášky prof. Abendrotha a Marcuse a jiných jsou páteří uvědomování a začínají se uskutečňovat slova Rudi Dutschkeho: „Vládnoucí manipulují masami, pracující jsou integrováni v kapitalistické společnosti a proto neschopní provést revoluci, jejíž základ je jen jeden: studenti. Neboť studenti ještě nejsou integrováni, protože jsou příliš mladí a nevěží ještě ve výrobním procesu. Mohou prohlédnout manipulace, poznat represe a toto vědění předat druhým — uvědomovat je.“

ILJA HOLEŠOVSKÝ

O PŘÍČINÁCH ANTISEMITISMU

V tomto článku píšou o Židech jako o příslušnících národa, nebo chcete-li rasy, a používám proto ve shodě s Pravidly velkého písmena. Otázka náboženského vyznání je v problematice dnešního antisemitismu otázkou druhořadou.

Když po nezdáreném povstání proti Římanům koncem 1. století našeho letopočtu byl Jerusálém srovnán se zemí a Židé byli rozptýleni po celém starém světě, když ani později jako lidé bez vlasti nenacházeli nikde trvalejší klid, mladý křesťanský svět si to vyložil zcela iracionálně.

Potřeby naší doby, která se iracionálním vysvětlováním už spokojit nechce, přiměly dokonce i Otce koncilu k zařazení židovské otázky na jednací pořad. Došlo se k pozoruhodnému závěru: odpovědnost za Kristovu smrt nelze připisovat ani všem Židům tehdy žijícím, neboť šlo o náhodné sehnání dav a o jeho psychózu, nikoli o parlament nebo jinou formu zákonné reprezentace. Tím méně by bylo možno předpokládat ipení nějakého nového „dědičného hříchu“ na Židech dnešních. Církev hluboce lituje všech projevů nenávisťi a pronásledování vůči jakémukoli národu, to je i vůči Židům, neboť jsou to věci neslučitelné s duchem evangelia, ať k nim dochází kdykoliv a kdekoliv. Tyto závěry jsou popudem i pro katolické filosofy a sociology, aby se pokusili hledat racionální příčiny k vysvětlení onoho nepochopitelného faktu, že snad není chvíle, aby někde na světě nepřicházeli ke slovu Židobijci.

Z historického hlediska se nabízejí hlavně dvě skupiny příčin: 1. v krátkosti lze těžko říci, do jaké míry židovská kultura zdomácněla v Evropě jako celek, ale v každém případě její prvky, zejména texty Starého zákona, byly přijaty všeobecně. Evropa se od Židů mnohému naučila a mezi židovským národem existujícím celá tisíciletí a ostatními národy vznikl vyjatý generační problém se všemi psychickými i praktickými úskalími; 2. kromě psychických a náboženských rozdílů a soupeření dochází od věků k ostrému soupeření ekonomickému, a to vždy s tím národem, na jehož území Židé žili. Židovští obchodníci, to je dodnes světový pojem. V socialistických státech má síce formy skrytější, ale kdo byl v Londýně nebo ve Vídni, ví dobře, o čem jde.

Židům jako národu bezpochyby

prospělo, ale jejich vztahy k jiným národům značně naopak zkomplikovalo založení státu Izrael r. 1948. Je nutno si uvědomit, že Židé byli bez vlastního území od dob římského císaře Tita, že za druhé světové války, kdy antisemitismus se stal oficiálním programem Hitlerova režimu, zahynulo na 50 procent všeho židovského obyvatelstva, a že pokus samostatně se zachytit a znovu politicky organizovat se stává pokusem o národní sebezáchovu a národní obrození v hodině dvanácté. Kdo se hlouběji zabýval dějinami českého národního obrození, ví, co práce dala a jaká rizika v sobě nese obnovování národního života po přestávce stopadesátileté; jaký div, že po přestávce téměř dvou tisíciletí vypadaí některé věci, např. normalizace vztahů se sousedními národy, skoro beznadějně. Za války hynuli Židé v plynových komorách po stovkách a tisících jako ovce; povstání ve varšavském ghettu r. 1943 bylo jevem ojedinělým, takže nabývali-li někdy v dnešním Izraeli vrchu militaristické náлады, lze k tomu mít výhrady, ale lze to z psychologického hlediska i pochopit, zejména pokud jde o mladou generaci. Podotýkám znovu, že dnešní Izrael je záležitost především politická, mající za cíl obrodu národního života ve všech složkách, a že ve směru obrody staré náboženské víry jsou úspěchy asi nejmenší, pokud je takové úsilí vůbec vyvíjeno: lidé, kteří měli možnost navštívit tuto zemi v posledních letech, vydávají svědectví, že reli-giózních Židů je nějakých 12 procent, ostatní jsou ateisté. Konverze k jiným náboženstvím se pry v Izraeli vůbec nevyskytlí.

Autor těchto řádků není osobně na vyřešení problémů ateismu nikak zainteresován. Má naopak možnost ukázat občas svým žákům ve třídě kuriózní svědectví o tom, co bylo v podobě okolovaného „osvědčení“ o nežidovském rodovém původu“ z r. 1942 na jehož základě směl být jeho otec i nadále technickým úředníkem. Avšak považoval-li Josef Smrkovský nedávno za vhodné zmínit se tak dramaticky ve Slovanském domě o antisemitismu u nás, je-li tato věc znovu rozjížděna v Polsku, setkávají-li se zahraniční turisté v Kyjevě s takovým nepochopením místních řádových obyvatel pro návštěvu Babího Jaru, psát se o tom musí. A budou-li to články ještě objektivnější a zasvěcenější, jejichž celkové vyznění prospěje opět normalizaci našich styků s Izraelem, tím lépe.

VOJTECH KRIZEK

SNÍMEK JAROSLAVA VALENTY

se stranou proti straně

[Dokončení ze str. 1]

s železnou disciplínou, slepě oddaná abstraktnímu programu, pro nějž byla ochotna obětovat zájmy tolika spoluobčanů. Dnes KSČ představuje mnohem volnější svazek různých názorových, sociálních a mocenských skupin, z něhož zřetelně vystupuje křídlo konzervativní a na druhé straně křídlo demokratické, dnes už ochotné a schopné zabývat se společenskou a politickou situací z hlediska potřeb celku.

Demokratické křídlo nás pochopitelně zajímá nejvíce. Tito lidé — stejně jako mnozí nestraníci — dospěli k přesvědčení, že současnou krizi československé společnosti nelze řešit jinak, než nastolením demokratického politického systému. Tato víra v demokracii je (v tom zastávám opačný názor než V. Havel) nesmírně závažným faktorem jak demokratizačního procesu, tak, doufáme, naší budoucí demokracie samé. Tak je to ostatně na celém světě, demokracie nemá nějaké stoprocentní záruky, může však mít pevné opory, a víra občanů je jedna z nich: při změně vlády, např. v Anglii, se nový ministerský předseda nebojí, že při vypuknutí dalších hospodářských obtíží, které každá britská vláda umí úspěšně zorganizovat, jej voliči zavrou do vězení; právě tak ale angličtí občané nemají strach, že nový premiér využije první vhodné příležitosti k tomu, aby nastolil hrůzovládu. Všichni věří v demokracii a vědí, že se mnohým jejím nepřijemným stránkám musí dobrovolně podvolit.

KONKRÉTNÍ DEMOKRACIE

Přes veškerou bídu uplynulé politiky, přes takřka nenapravitelná opatření hospodářská, politická a kulturní zůstalo Československo průmyslovou zemí, s bohatě rozvrstvenou společností, s množstvím společenských, hospodářských a kulturních, sportovních a dalších institucí, zemí se špatným, ale zato početným a silně odstupňovaným školstvím, státem, jehož obyvatelstvo v průměru přece jen pociťuje civilizované kulturní potřeby. Na této institucionální, hospodářské, zájmové i individuální pluralitě si každý nepluralitní mocenský systém musí dříve či později vyhládat zuby; ostatně toho jsme byli sami svědky.

To vše je dnes všeobecně uznáváno. Těžko však lze pochopit, jak mohou tak snadno vznikat panenské demokratizační projekty, které s tímto stavem nepočítají a pojímají demokracii jako nějaký igelitový pytlík, do kterého se náhradou za dosavadní hrubý pytel celá dosavadní společnost strčí — a hotovo. Nikde na světě není demokracie pouhým slupkou, obal, schéma, abstrakce, demokracie vzniká a udržuje se skrze konkrétní, věcnou činnost ve všech oblastech života, v parlamentě právě tak jako v nejmenších hospodářských podnicích, v politickém životě jako ve vědě, filosofii, náboženství nebo literární kritice, v úřadech, časopisech, v obecních samosprávách, v odbočkových organizacích, na vysokých školách, v televizi, v rozhlase, v umění i v zemědělských družstvech. Tedy: všude.

Ale: co se dosud všude pro demokracii udělalo? Odešlo jistě, celkem netušené vysoké množství zkompromitovaných činitelů ze špičkových státních, stranických a veřejných orgánů i z některých dalších institucí, takže je teď lépe vidět, jak velké množství zkompromitovaných činitelů ve svých funkcích zůstalo. Noviny, časopisy, rozhlas a televize mají nepoměrně větší volnost než dříve, a cenzura čeká. Buď na to, že bude zrušena, anebo že znovu začne. Značná část zákonů a nařízení během čtvrt roku natolik zestárla, že fakticky přestala platit; nové zákony, až na řídící výjimky, nejsou. Strana upustila od tzv. direktivního řízení některých oblastí života, v jiných oblastech (např. hned v řízení vrcholných státních orgánů) starý systém v podstatě trvá.

Nepokouším se o výčet, uvádím několik příkladů. Bylo by možno hovořit o dalších a většinou by i z nich vyplynulo, že destrukce starého systému, jakkoli v podstatě stále ještě potvácená, silně převládá nad vytvářením nových, demokratických forem (nemyslím tím malé atomizované spolky, těch vzniká poměrně dost). Ale právě v tomto pozitivním řešení, ve vytváření budoucí demokratické skutečnosti, které může být jen zřídka prováděno shora, spočívá jedna z nejjistějších opor demokratizačního procesu.

Ovšem takhle obecně se to hezky řekne, ve skutečnosti se to mnohem hůře provádí. Zvykli jsme si všichni dívat se na demokracii zpovzdálí a vidět tedy zejména její příjemnější stránky. Tak např. chápeme, že „demokracie je dis-

kuse“. Ano, ale co to znamená? Nepochybně možnost svobodného projevu, na druhé straně však také regule, podle nichž se diskuse vede a řídí. A tak je to se vším. Demokracie jsou zejména normy a naše společnost, která demokratickým normám odvykla, si na ně bude těžko zvykat, bude-li ovšem mít příležitost.

Jako příklad nechť poslouží situace kolem zveřejňování justičních zločinů z padesátých let. Někteří lidé se domnívají, že prostý fakt tohoto zveřejňování bude mít vzhledem k spontánnímu ohlasu veřejnosti dostatečně odstrašující účinek, aby se podobné případy v budoucnu nemohly snadno opakovat. To je chyba; po druhé světové válce se několik let v tisku podrobně psalo o řádově zcela stejných zločinech, veřejnost byla rovněž pobouřena, a co se stalo? Za několik let začaly podobné zločiny znovu. Reakce veřejnosti bývá citová a nic proti tomu, jestliže tato citovost nepřeroste jisté meze. Ale tím spíše je třeba rychlé a veřejné práce na normách a pravidlech, které mají opakování starých zločinů a vůbec starých chyb čelit. A jelikož tyto chyby zasáhly každou sféru života společnosti, každý podnik, každé pracoviště, musí i odsud přicházet demokratizační a zcela konkrétní náprava. Buď demokracie konkrétní, nebo žádná; demokracie „an sich“, demokracie abstraktní, to je konkrétní nesmysl.

VEDOUcí ÚLOHA KSČ

Nemyslím, že by okamžitý, kvapný vznik druhé strany zvlášť prospěl tomuto konkrétnímu vytváření demokratické společnosti. V jednom ohledu by ji však mohl poškodit v samých základech.

Má-li demokratizace pokračovat tak, aby mohla dospět do stadia, v němž konsolidace bude znamenat opravdové zabezpečení, a nikoli nebezpečí zvratu, pak tento postup nemůže mít takový charakter, aby bezprostředně ohrozil postavení komunistické strany jako tzv. vedoucí síly společnosti. Komunistická strana, konkrétně její mocenské centrum a většina funkcionářského aktiva, nehodlá odstoupit od moci a vše nasvědčuje tomu, že se v současné době ani nehodlá o moc dělit (viz např. sestavení nové vlády). Přitom má špičkové státní orgány natolik zajištěny, aby mohla v případě bezprostředního ohrožení, tedy kdyby již neviděla jiné východisko, použít násilných prostředků k zvládnutí situace.

Tato možnost (a nemusí být zcela reálná) je posilována tlakem ze dvou rozdílných stran: jednak tlakem konzervativních stranických funkcionářů a činitelů, kteří uvítají jakéhokoli organizovaného nepřítel, aby se pokusili obnovit komunistickou stranu v její dřívější formě i s celkovým direktivním mocenským monopolem centra; ale právě tak postojem rozvážných lidí — komunistů i nekomunistů — kteří poučení smutnými zkušenostmi dobře vědí, že obrodný proces nesmí překročit legální meze, pokud tu vůbec jsou, a obávají se nekontrolovaného výbuchu pudů a vášní. Skutečně, kdyby tu nebylo síly, která by zajistila legální průběh současných přeměn, mohla by mít demokratizace jen jeden výsledek: takový, jaký měly budapeštské události v roce 1956.

Takto pojetí může se demokratizační proces jevit jako nepřítel nadějně propoukávající mezi Scyllou vnitropolitických nepokojů a Charybdeou vedoucí úlohy strany, a na tomto omšelém přímeru v tomto případě skutečně něco je. Ale ať je to jakkoli, vedoucí úloha KSČ je skutečností, z níž musí každá reálná úvaha vycházet.

To ovšem neznamená, že se máme spokojit s tím, jak vedení KSČ samo svou vedoucí úlohu pojímá a interpretuje. Jestliže trvá na tom, že bude rozhodovat o hlavních věcech v řízení tohoto státu, pak jsou jeho obyvatelé, straníci i nestraníci, v zájmu demokratizačního vývoje povinni požadovat, aby měli právo toto rozhodování kontrolovat a ovlivňovat. Veřejnost má tak právo vědět, co všechno se vlastně dalo na tzv. prosincovém a lednovém plénu ÚV KSČ, protože tu šlo o věci prvořadého významu pro stát a každého jeho občana.

A stejně tak máme právo dovědět se, jakým způsobem v dubnu probíhala volba nového předsednictva ústředního výboru; nebudou-li strana kontrolována veřejností, může být veřejnost brzy překvapena tím, že ke Kapkovi, Martinu

Vaculíkovi a Švestkovi přibudou do vedení strany další představitelé starého systému. A známá píseň, obehávaná po dvacet let, může začít znovu...

Hovoříme záměrně o občanech, o veřejnosti, protože nebudou-li zmíněná práva a možnosti přiznána všem, nýbrž jen komunistům, zvětší se tím ještě dosavadní rozdělení národa na straníky a nestraníky; a přitom právě postupné odstraňování tohoto předělu může vést k demokracii. Je to nyní zjevně jeden z nejnáléhavějších politických úkolů demokratických sil jak v řadách komunistické strany, tak mimo ni: společnou politickou aktivitou, konkrétní prací v odborech, kolem stranických organizací, ve spolcích a sdruženích vytvářet předpoklady pro budoucí demokracii.

CO DĚLAT?

Jak je zřejmé, stavím se tu nejen za to, nezakládat hned kvapně druhou stranu, ale doporučuji řešení svým způsobem právě opačné: respektovat daný stav, tzv. vedoucí úlohu KSČ, a spoluprací demokratických sil, straníků i nestraníků, jednak co nejrychleji likvidovat antikvované štěpení obyvatelstva na privilegované i neprivilegované, jednak společně působit na mocenské centrum v tom smyslu, aby demokratizace pokračovala v celé společnosti i uvnitř strany (zejména rychlým odstraněním direktivní stranické disciplíny); aby dosažený stav demokratizace byl bez prodlení legalizován patřičnými normami a aby také mocenské centrum pracovalo stále demokratičtějšími způsoby. Tak snad může, samozřejmě v optimálním případě, nastat stav, kdy demokratická normalizace politického života bude reálně možná, protože nebude spojena ani s rizikem pomsty a hrubé odvety, ani s nebezpečím vypjatého, nedomokratického a třebas i násilného mocenského boje.

Proč toto pojetí může vypadat příliš odtažitě, pokusím se je alespoň v náznaku konkretizovat.

Nejprve ke spolupráci straníků a nestraníků. V některých organizacích např. existuje zvyk (pokud vím i ve Svazu čs. spisovatelů), že se před zasedáním ústředního orgánu schází jeho stranická skupina a předem zaujme k příslušným problémům stanovisko závazné pro všechny její členy. Pochopitelně, že tento zlozvyk odsuzuje nestraníky k trapné úloze pasivních outsiderů, když vše je rozhodnuto předem bez jejich účasti. Pokud by však na to nestraníci reagovali vytvořením vlastní „nestranické“ buňky, málo tím spraví: jednak jsou v takových orgánech beztek bez výjimky v menšině (na to se v minulém období příliš dbalo), především však jen zivrdí daný stav. To, co dříve bylo zjevně neregulérní, dostane nyní klamný punc demokratičnosti. Neří snad schůdnější cesta v dohodě všech, že se nedemokratický mrav stranických skupin zruší a že se místo toho vytvoří kupř. pracovní skupiny k řešení jednotlivých problémů, složené ze straníků a nestraníků?

V nejrůznějších podnicích a závezech se v dnešní době stranické organizace zabývají celostátním děním a mohou mnoho učinit pro rehabilitaci politické aktivity všech, tedy i své vlastní, budou-li k takovým jednáním pravidelně zvát nestraníky (k tomu samozřejmě musí i nestraníci vyvinout patřičný tlak); naopak zase učiní první krok k bývalému stavu, budou-li z těchto věcí dělat tajnosti. Pouze podobným způsobem lze také, a to je opět jeden z nejnáléhavějších úkolů dneška, aktivizovat odbořové organizace. Celé velké skupiny obyvatelstva se za dlouhá léta odnaučily demokratickému provozu; početné vrstvy dělnictva, ukořelené jednou z nejvelkorysejších sociálních demagogií v dějinách, byly v době, kdy se nad celou republikou vznášela hrozba hospodářského krachu a nezaměstnanosti, přesvědčeny, že se nahoře o ně dobře starají, a že tedy jejich aktivita (bylo to tak ostatně pohodlnější) je zbytečná. Začínají-li nyní — a spolu s nimi i mnozí další — vidět pravý stav věcí, musejí také hledat cestu, jak v současné obtížné situaci hájit vlastní zájmy.

Všeobecně se má za to, že k aktivizaci politického života velice přispívají tisk, rozhlas a televize. Mohly by ovšem přispívat mnohem víc. Tisk se dnes např. s oblibou zaměřuje na odhalování dalších justičních křivd z 50. let a mnohem méně se angažuje v hodnocení a kritice dnešní politiky. Je to jistě méně riskantní, ale také méně užitečné. Jistě, o minulých chybách, omylech i vraždách se psát musí. Mělo se o nich dvacet let a nelze je zveřejnit všechny za dva měsíce. Hlavně se však nesmí zapomínat na to, že odstranění křivd minulosti je jen část toho, co se dnes musí udělat pro budoucnost.

A tak se vracíme, i když nepřímo, k otázce druhé strany. Nebude-li nyní založena, neznamená to, že by se politická aktivizace, o níž je řeč, mohla obejít bez nezávislých skupin, organizací i institucí, které, ačkoli by byly organizovány na zcela jiných principech než stranických, přece by měly a musely zaujímat vlastní politické postoje a hájit vlastní politické zájmy. Bude-li demokratizační proces ve svém celku pokračovat, může takto přirozeně vzniklá pluralita poskytovat základ, z něhož vznikne normalizovaný politický život.

Kardinál Beran

Dokončení ze str. 1.

kové jsem měl být postaven před soud i já, ale tehdejší prezident Gottwald prý řekl: Dejte mi s tím pokoj, s odsouzením Horákové jsme měli škandál, teď s Beranem by to bylo také takové) ovšem s podmínkou, že vždy musím být mimo diecézi a nesmím se vůbec vměšovat do jejich záležitostí. Byl jsem tedy převezen do Mukačova. Poněvadž však Mukačov byl blízko Prahy a v diecézi Pražské, byl jsem často navštěvován. Proto jsem byl 2. května 1964 převezen do Radvanova. Tam nebyla ani pošta ani stanice dráhy. Vše bylo v Mladé Vožici (okres Tábor). Spojení s Prahou tedy bylo komplikovanější. Návštěvu povolovali jen československým příslušníkům, Cizí příslušníci museli mít písemné dovození od ministerstva školství. Zajímavý byl případ jednoho holandského katolického žurnalisty, který žádal dovození od ministerstva, ale tam mu řekli: „Beran je přece na svobodě. Jen tam jeďte, pustí vás k němu.“ Ale strážce v Radvanově jej nepustil. Bylo to ve čtvrtek. Vrátil se tedy do Prahy a tam mu řekl, aby telefonoval v sobotu mezi 8. a 12. hodinou na toto číslo. Od půl deváté volal z Radvanova na ono číslo, ale nikdo se neozval. Číslo asi nebylo správné. Odpoledne ke druhé hodině jsem slyšel pod okny živý rozhovor. Otevřel jsem okno a onen žurnalista mě spatřil. Šel do auta pro fotografický aparát a začal fotografovat. Dělal jako by fotografoval celý Radvanov, ale jenom když přišel k oknu, spustil aparát. Pak dělal, jako když zabírá Radvanov zase z opačné strany, ale i tentokrát spustil aparát jen když přišel k oknu. Pak se na mne spokojeně podíval, kývl hlavou a odejel.

Když jsem byl ještě v Baběnicích, navštívil mě také jednou pání z ministerstva a řekl: „No, tady to máta lepší než v Dačau, ne?“ Řekl jsem: „Ano, ale klec je klec, i když je trochu pozlacená.“

Jaká je skutečná verze Vašeho odchodu do Vatikánu?
Dne 15. ledna 1965 jsem dostal doporučený dopis z vatikánského státního sekretariátu, že v nejbližší konsistoři, která měla být 22. února, budu jmenován kardinálem.

Dne 19. ledna přišli tři pání z ministerstva vnitřní a řekli mi, že slyšeli ze západoněmeckého rozhlasu, že mám být jmenován kardinálem. Oni prý úředně nic nevědí a nemají o to ani zájem. Kdybyželo o jmenování biskupa — řekli — ten by musel mít důvěru, než bude jmenován, schválení vlády, kardinál však je nezájmám.

Skoro měsíc jsem nevěděl, zda do Říma pojedu či nikoliv. Ko- nečně mě 17. února zavolali do Prahy a řekli mi, že za tři dny pojedu do Říma. Odpověděl jsem, že nemám nic připraveno, ani cestovní pas. Řekli, abych si nedělal starosti, že je vše dobře připraveno. Pak se mne zeptali: „A jak dlouho byste chtěl zůstat v Římě?“ Odpověděl jsem výslovně: „Pouhých tři týdny.“ Pání to vzali na vědomí, ale když jsem v pátek 19. odletěl do Říma, hlásilo večer naše rádio, že jsem odletěl a že na vlastní přání a na přání Vatikánu zůstanu už trvale v Římě. V dopisech, které jsem potom z Prahy dostal, mně psali, že v Praze lidé nevěřili, že by to bylo mé přání. V sobotu však byla i v „Rudém právu“ zpráva, že jsem odletěl do Říma a že se, jak jsem si přál, už nevrátím.

Jak si představujete normalizaci postavení církve v našem státě?

Vše bude záviset na výsledcích jednání naší vlády s Vatikánem. V prohlášení pana biskupa Tomáška a duchovenstva, které bylo publikováno v denním tisku a s nímž se plně shodují, byly udány podrobnosti.

Co byste chtěl říci k rehabilitaci, pokud jde o příslušníky katolické církve i pokud jde o katolickou církev samotnou.

Rehabilitace je žádoucí podle práva a spravedlnosti. Vzpomínám si, že když (myslím v r. 1958) byla vyhlášena všeobecná amnestie všech politických vězňů, bylo v příslušném dekretu prohlášeno, že jsou také odstraněny všechny právní neb společenské důsledky dřívějšího odsouzení. Podle tohoto prohlášení byli sice tehdy kněží z vazby propuštěni, ale kolika bylo dovoleno se vrátit k svému povolání? Kolik jich znovu dostalo svolení k výkonu kněžského poslání?

Jaký je Váš názor na úlohu Mirového hnutí katolického duchovenstva a co soudíte o roli, kterou v tomto hnutí hrají současní představitelé církve u nás?

Problém Mirového hnutí katolického duchovenstva, jak je známo z denního tisku, už byl vyřešen. Jeho předsednictvo se vzdalo a celé hnutí je ve stadiu reorganizace pod vedením pana biskupa Tomáška. Považuji to za správné.

Domníváte se, že současný kněžský stav (počet, věkové složení, atd.) odpovídá reálné potřebě (s tím zřejmě souvisí i určitá „modernizace“ Vašeho stavu)?

Pokud mám zprávy, počet kněží je nedostatečný. Mnozí, zejména v pohraničí, musí spravovat až pět nebo šest farností. Tyto farnosti jsou rozlehlé, kraj v pohraničí kopcovitý, podnebí drsnější. Většina z nich nevlastní auto. Musí jezdit na motocyklech nebo na jízdních kolech.

Dříve každá diecéze [v Čechách čtyři, na Moravě dvě a na Slovensku sedm] měla svůj kněžský seminář a v některých diecézích byly vedle kněžského semináře i semináře chlapecké, kde kandidáti kněžství studovali gymnasium. Nyní jsou dovoleny pouze dva semináře: v Litoměřicích pro Čechy a Moravu a v Bratislavě pro celé Slovensko. Mimo to byl v obou seminářích „numerus clausus“ (omezený počet bohoslovců).

Při tomto velkém nedostatku kněží nebylo dovoleno kněžím, kteří šli do penze, vypomáhat sloužením mše svaté farářům, spravujícím několik farností. Ano, bylo jim zakázáno veřejně v kostele sloužit mši svatou. Farář musel zavřít kostel a nikoho do kostela nepustit. To bylo prý v Čechách přesně zachováno, na Moravě a na Slovensku mírněji.

Pokud jsem slyšel, je mnoho mladých mužů, kteří už léta, ba desetiletí čekají, aby se mohli stát kněžími. Za určitých okolností by mohlo být dovoleno i ženatým mužům přijmout diakonát a vypomáhat v duchovním správě.

Jde ovšem i o celé zesoučasnění kněžského studia a přípravy. Častokrát jsem už četl v československém tisku chválu názorů a nových pojetí, která se v teologickém světě objevila v době velkého papeže Jana XXIII. a za koncilu. Kolik je však lidí a kolik je u nás kněží, kteří měli možnost se s tímto novým kvasem seznámit a si ho osvojit? Překonat tuto velkou mezeru zaviněnou násilnou izolací posledních desetiletí považuji ze jeden z hlavních úkolů, neboť jen tak si budou moci lidé naší doby — ať věřící či nevěřící — udělat správný obraz o katolickému a o Církvi, a jen tak se budou moci naši katolíci stát opravdu užitečnými i té mravní obrodě národa, po které se tak naléhavě volá v dnešním demokratizačním procesu.

Proslyhá se, že byste se vrátil zpět do Československa (za jakých okolností, kdy)?

Jistě je to mé vroucí přání vrátit se zpět do své vlasti. Jako člen kardinálské kurie nemohu ovšem sám vše rozhodnout. Nejdříve je třeba, abych byl — jak se nyní slibuje — rehabilitován. Pak je ovšem i nutné, aby byly znovu uspořádány církevní poměry v naší vlasti, a to spadá do kompetence těch, kdo budou o tom jednat se Svatým Stolicem.

Rozhovor připravila

Hana Vondřichová

K životopisu JZ

/ Z RUKOPISNÝCH VZPOMÍNEK MILOŠE DVOŘÁKA /

(II. CAST)

Postupem času návštěvníků, kteří chtěli uvidět básníka a projevit mu svou účast, houfně přibývalo. Začínala mu do trebičské nemocnice docházet i korespondence. Bylo to vcelku přirozené. Lidé, kteří ho v Trebiči znali, bylo mnoho, a zvěst o neštěstí, které stihlo jeho rodinu, projela jako blesk celým městem. Začínalo mě to pohnout k znepekujovat. Rád bych byl dokonce omezil své vlastní návštěvy, ale těžko jsem to mohl udělat, když jsem viděl, že on o to tolik stál. Byl by to mohl pokládat za opatrnictví a obavu o mou vlastní osobu, a to bych byl nikdy nemohl připustit; i když o jeho osobu jsem se začal obávat. Mohu říci, že jsme nevedli žádné podvratné řeči (nevěřím vůbec, že by jakékoli politické zpraty mohly zlepšit tento svět), pouze v ovzduší vyvolaném v tomto roce 2. sjezdem spisovatelů kolji jsme se nadějí na větší míru svobody, na uvolnění, jež se mělo dostavit po útlaku, který dnes nese oficiální označení jako údobí „kultu osobnosti“. Toto uvolnění se dostavilo vlastně teprve nedávno.

Dni Janovy dovolené se krátily, zůstávalo jich namálo, avšak rozhodnutí o jeho definitivním propuštění z vazby nešlo. Byl propuštěn pouze z nemocničního ošetřování, aby strávil poslední dny své dovolené u rodiny v Uhřínově. [Později toho v září litoval, že nešel domů z nemocnice dřív.] Rozloučil jsme se v naději, že mu toto rozhodnutí dojde domů do Uhřínova, avšak v posledních pohledech, kterými se naše oči setkaly, bylo jakési nevyslovené zrno obavy a pochybnosti.

Další události znám už jenom z doslechu a informací.

Očekávané definitivní rozhodnutí nedošlo ani do Uhřínova. Přijel tam za ním jeden z jeho brněnských přátel, můj spolužák dr. František Hlouček, právník, a ten mu říkal, že se musí vrátit. Mluvil prý v Brně s prokurátorem a ten prý asi na Mírov telefonoval. Nakonec přišel z Mírova telegram, který básníka Jana Zahradníčka vyzval, aby se vrátil. Mělo to být jen na nějakých 14 dní, do té doby že jeho definitivní propuštění bude vyřízeno. Jan se tedy vrátil na Mírov a první jeho zprávy odtud nezněly beznadějně. Po jistou dobu, těžko přesně říci jak dlouho, žil v naději, že se domů dostane. Jan svou přirozeností byl optimista, vždycky věřil ve šťastnější vyřešení všech nesnází, než jaké potom přišlo. Teprve poněkud a postupně si během času uvědomoval, že veškeré naděje na návrat jsou klamné, že vlastně žil v iluzi, která jednou provždy skončila. Musel přijít okamžik, kdy najednou měl pocit člověka, který upadl do osidel, do pastí. O vánocích toho roku tento pocit už určitě měl. Zároveň s touto stále těsnější se svírající kajakou žaláře rostla vidina rodinného neštěstí, jehož ostří měl ztlumit jeho návrat domů. Jeho zdržení ve vazbě naopak toto ostří ještě víc vybělovalo. Snad jen některý z jeho spoluvězňů by mohl povědět, co všechno tehdy vlastně prožíval a jakými krivými duševními stavy procházel. Od jeho švagrové, ženy jeho zemřelého kožichovického bratra, jsem se doslechl (tento bratr zemřel nedlouho před tragédií, o níž zde vypravuji), že se jednoho dne dostal do ostrého konfliktu se správou věznice, při němž mu vypověděly nervy. (Tato zpráva pochází z vánoc téhož roku.) Po tomto konfliktu se jeho postavení ve věznici ještě zhoršilo. Jisté je, že v této době dochází ke zlomu v životě Jana Zahradníčka. Tento zlom se vyznačuje podstatným úbytkem jeho fyzických sil a těžce zasahuje celou jeho bytost. Mám pocit, jako by stále vzestupná linie jeho života, jak my můžeme sledovat v jeho tvorbě, začala najednou prudce padat dolů a ani návrat domů po všeobecné amnestii nemohl tento pohyb zastavit. Snad jej ještě urychlil, neboť poměry, do nichž se většina vězňů vrátila, byly skličující.

Důchody, které jim byly vyměřeny i při vyložené invaliditě, byly tak nízké, že se stávali přítěží rodin. Život jejich rodin se vyvíjel namnoze způsobem, který se vymy-

kal jejich záložním představám, jež utkvěly v minulosti, a řídké dopisy a letmé návštěvy nestačily na to, aby si své představy uzpůsobili nově a rychle se měnícím životním poměrům. Ženy uvězněných velmi často z pochopitelných důvodů utajovaly své svízele a trampoty před svými manžely a nelze se divit, že po jejich návratu docházelo k překvapením. Jejich životy se musejí nezbytně utvářet odlišným způsobem a v mnoha případech se jejich společné soužití obnovovalo jen obtížně a tápavě za překonávání nejrůznějších překážek.

Pokud si vzpomínám, bylo na Mírově vyhověno jedné žádosti Zahradníčkově po definitivním odpuštění všech jeho nadějí na brzký návrat domů: vyměnili mu celu, kterou obýval, za jinou. A jak už jsem předtím řekl, na Mírově dělal knihovníka. Tak došlo paradoxním způsobem k uplatnění jeho knihovnické zkoušky, které s úspěchem složil ve svých studentských letech, kterých však nikdy prakticky nepoužil. Ačkoliv paní Zahradníčková se zdá Mírov velmi pochmurný a po první návštěvě prý dlouho plakala, Janovi se na Mírově proti předchozímu věznicím ulevilo. Psával, že slyší kokrhát kohouty, že tam doléhá hlas zvonů z Mchelnice, vidí lesy a slyší zpívat ptáky. To všechno bylo ve vězeňské poušti jistým ulehčením.

V létě r. 1958 převezl básníka do trestnice v Leopoldově, jejíž režim byl prý přísnější než režim trestnice mírovské. Nedovedl bych si již v přesném sledu vyvzpomínat na všechny věznic, jimiž prošel. Myslím, že ani jeho rodina vždycky přesně nevěděla, kde vlastně je. Nevím, kde byl bezprostředně po svém zatčení (pravděpodobně v Brně), velmi brzo se asi dostal do Bartolomějské ulice v Praze, pak asi přišlo Znojmo, ještě před procesem, ale jeho rodina o tom nevěděla, že tam je, potom Brno-Cejl, kde došlo k procesu a odsouzení, pak Pankrác (odtud byl asi na nějakou dobu transportován opět do Brna), pak Mírov a konečně Leopoldov, kde se dočkal amnestie.

Někdy v posledním roce jeho vězeňského života bylo mu správou věznice dovoleno psát do sešitu verše. Před návratem domů byl mu tento sešit odňat a ani jemu, ani paní Zahradníčkové nebyl na jejich pozdější urgenci vrácen. Paní Zahradníčková odpověděla velitelství leopoldovské věznice, že sešit se prostě ztratil. Jan se po svém návratu pokusil tyto verše rekonstruovat. Myslím však, že tato rekonstrukce byla příliš chvatná a ne úplně věrná. Naprostá většina těchto versů krouží kolem jeho rodinné tragédie, kolem smrti dvou jeho dětí. Jen ojediněle se vyskytují jiné náměty, náměty, v nichž si uchovává svou lidskou hrstot proti tlaku tvrdého a světepého osudu. Smrt jeho dětí inspirovala též větší básnickou skladbu, kterou začal psát někdy v září po svém návratu z vězení, ale vytvořil k ní pouze jakýsi zárodečný náběh, z něhož ani není znát záměr básníka.

Tim jsem poněkud předběhl chronologický postup svého vyprávění. Domů se vrátil při všeobecné amnestii kolem 10. května 1960. První jeho návštěva kromě cest nezbytných pro získání občanské legitimace (z Uhřínova do Zdáru, kam příslušel okresem po zrušení okresu velkoměstského) platila profesoru Jaroslavu Pojerovi, který byl jeho přítelem a před uvězněním býval jeho osobním lékařem. Nevím, jak podrobně ho tehdy prof. Pojer vyšetřoval, ale výsledkem šetření bylo, že označil jeho zdravotní stav za uspokojivý. Je možné, že toho dne byl Jan právě v mimořádné dchrem stavu, jak tomu bývá u lidí trpících srdečními chorobami, že totiž jejich srdce pracuje někdy lehce a bez námahy — ve stavech takových lidí bývají mnohdy značné výkyvy. Profesor Pojer našeho přítele jistě na jistou dobu uspokojil (v tom smyslu se také o své návštěvě v prvním dopisu, který mi napsal, vyjádřil), myslím však, že v pozdějším vývoji jeho nemoci měl tento příznivý lékařský posudek vliv neblahý.

[Dokončení úryvků z Paměti M. Dvořáka z technických důvodů přineseme v č. 21 redakce]

KRESLIL KOLOMAN LEŠŠO

Jan Zahradníček ZNAMENÍ MOCI (IV)

Všeho bylo namálo
jako v Ninive, jako v Hirošimě

Jako by ji nedržela už ruka
dost jemná a pozorná
děsila
porcelánová křehkost všeho

Sníh tál
kamení tálo
a za té oblevy
město navečer přešlapávalo v blátě
jak stádo tuleňů
vyluzující protáhly nařikavý piskot
na znamení své nespokojenosti a svého strachu

A potom
jak se stmívalo
barvy jedovatě vyplouvaly na povrch šera jak leklé ryby
zvěstující prudkou otravu hlubin
života, který chátal

Nebylo záruky
Tak daleko sahala nejistota, jak daleko sahá člověk
Sem tam se něco postavilo, však bourání bylo víc
Sem tam se něco našlo, však hrozivě rostl seznam ztrát
A co chvíli nějaká moc, nějaká hvězda děsivá
rozplynula se s trochou křiku a s trochou krve
jakoby nic
a jenom cesty se urovnaly
pro to, co přicházelo

A zatím
věci držely k sobě
v souřadnosti tak pevně, až záviděl jsem
Nikdo nedovedl způsobit, aby se rozednilo
nikdo nedovedl zabránit, aby se nesetmelo
Stromy stály a stačilo jim, že stojí, kam vsadili je
chystající se poslušně v tom sychravém poprchávání
na jaro, jež zdaleka nadcházelo

Ale bylo to všechno jen pozadí
ta hlina, jež syrově vzdouvala se, a lesy a mračna
propíchaná kominy
jako by nebylo už venkova s klekáním
a celý svět jediné rozlézající se předměti
s tou traskavou směsí slz, kouře a vzpoury a neštěstí
kde každý okamžik nastupoval vybaven plnou moci
vše rozhodnout

Bylo to jen nesmírné chmurné panoráma
otáčivého jeviště planety Země
jež se zažihalo a stmívalo
jak den a noc
nad výjevy hry, jež hodně už pokročila
bez opakování, ale s herci vždy novými
bez diváků, protože všichni byli v tom

Nedalo se už zjistit
kdy začaly tyto mystérie
Bylo to nepochybně tak dávno
Kruhový obzor scény se děsivě rozšiřoval
a ze všech stran a od všech národů se sbíhaly cesty
plné diváků účastníků
této hry pašijové
jež se měla podle všeho už skončit

A třebaže jich bylo nejméně tolik co hvězd
co hvězd
každý šel cestou svou
vlastní svou cestou křížovou
A ten kříž, který nesli
měl přesné rozměry a váhu
jejich svobody, které se odříkali
Ale nikdo si ji nezádal
a všichni chtějí nechtějí směřovali k jednomu místu
trochu výše
nad rovinou událostí, které se převalovaly jako mraky
nemohouce mít už jiný význam než zvýšit trýzeň těch /
/ křížonošů

Byli připraveni o jakýsi jim už neznámý vzácný smysl
že se divali a přec neviděli
Kámen Úrazu, který nedovedli překročit
Klopýtali a břemeno těžko
jak v nekonečných průvodech vystupovali k návrší
které někdy dosud vidět
ale jeho určení dalo se tušit
a já věděl, že se to stane blízko
mnohé naše jsem poznával
a všemi pronikla jediná stejná hrůza
z toho, co přijde
však bez Krista tentokrát —

Řekli mi
že je to záležitost jen lidská
toto nakupení bolesti, ta hrozná hra
která ostatně probíhala jen před dveřmi Chrámu
z něhož jsme vyloučili po způsobu těch dryádnických /
/ her velikonočních
vychvalujících nestoudné masti a drahé koření
zbožným ženám, jež se chystaly pochovat Spasitele
který už zatím z mrtvých vstal

Ale zde
nebylo zmrtevýchstání
Byli mučení, ale nebyli mučedníci
Byli stínání, a žádný z nich Pavel
Mečem Duchy se rozpihující
proti temnotám, které houstly

Ještě si vykračoval
pan Kráva
tvář plivátka
svě smýšlení připjaté na kabátě
poslední harcovník poslední vzpoury
předem prohrané
po níž už nezbývalo proti čemu se bouřit

Myšlenka Boží
vykázaná už tolikrát
mimo dosah jejich vlastního dobrodružství
vracela se teď hrozivě
nedozírně se zpřítomňující
jako celé to nesmírné slavné panoráma
otáčivého jeviště planety Země
na němž se mají odehrávat
poslední věci člověka

Stmívalo se
nebylo vidět na krok
ani do minulosti ani do budoucnosti
zatímco mrtvých jen přibývalo
neskonale a neskonale
Ale počínali si všichni tak tiše
nemajíce už potřeb žádných
šatu ani pokrmu
a také pohybovat se nemuseli
jsouce zde a zároveň na všech místech
Jim patřila země, jim patřil příští čas

Stmívalo se tmou studenou
v níž jediné světlo
rostlo a šířilo se

Dětská dlaň by je přikryla
a všechny oči po něm se obracely
a všechny oči s dychtivostí a hrůzou po něm se obracely
po té pšeničné záři
vycházející z oken Chrámu
kterému bylo z nedopatření ještě dopřáno
upět a oslavovat

Ukazovali si tam dovnitř
přes divadlo světa tam dovnitř Chrámu
tam na místo, kde se dokonával
v hře světél, v hře zvonků
jediný Děj
pro nějž se všechno děje

Hostina, kde jsou všichni
od Abela Spravedlivého až k posledním vyvoleným
zdvihání rukou Slova a zdvihání rukou Duchy
v radost bez mráčku

To je ten střed, zkoušeně vyznávali
Svatý Bože, Svatý Silný, Svatý Nesmrtelný

A nebylo na světě barvy ani zvuku ani vůně
která by nehledala své uplatnění
a svůj význam
v tomto nepřetržitém obřadu, v jehož tichu
hvězdy hořely na svých místech a řeky tekly
unášejíce na svém studeném lesklém hadím hřbetě
obrazy ráje ztraceného —

A já viděl, já viděl, jak vzdaluje se
ta blaženost určená pro nás
nezadržitelně
zatímco na všech návrších země
Kalvárie bez Krista
vystavěla

(V)

Ted' nebo nikdy
říkali si v ustrašenosti, když slyšet bylo
ty zvěsti šeptem
které se nedaly potvrdit ani vyvrátit
a mohlo to být znamení počínající obrody
anebo jen další nevyhnutelné klesání
kdy všichni nás opustili
a tak jako tak
Ukřížování blíž se

Ted' nebo nikdy
říkaly si rodičky ve čtvrtích sebevrahů
vynášejíce na slunce nemluvnátka svá
chlapec v modrém, děvčátka v růžovém
zatímco kosi prozpěvovali ze zahrad
a nevinnost byla ustavičně na postupu jako oheň
stravující nečistota, již všude přibývalo

Ted' nebo nikdy, říkali si svět
a mysl přítom na svůj poslední pokus odpravit beze /
/ svědků

Chudáka, jehož krev tekla ze všech ran
vyslýcháných, svlékaných, ubíjených
kolující tady i v osadách lidojedů
jako jediné platné oběživo
pocelém Městě Božím
jako jediné platné znamení moci
jako jediné platné znamení moci nad světem

© Dr. Bedřich FUCIK

Dokončení přístě

Jakou chceme organizaci

O ARS-NÍ UKVAPENOSTI

Některé lamentují, jiní pak spí-
nají ruce, snad se někteří i potu-
tejně pochichávají. Ti pak, o kte-
ré jde, z menší části vzrušeně dis-
kutují a hádají se, z větší části,
jak už je jejich zvykem, apaticky
sledují diskuse, vědí-li o nich vů-
bec. Větš pak, o kterou jde, není
ničím menším, než budoucí stu-
dentská organizace a její tvář.

Lamentující a ruce spinající by
chtěli vidět silné, organizované,
možná i akceschopné studentské
hnutí, které by působilo na zdů-
sledňování dnešního stavu. Je to
koneckonců asi to, co bychom
chtěli my všichni — lišíme se však
v náhledech, jak toho dosáhnout.

V následujícím se omezím jenom
na věci v Praze. Praha do značné
míry určovala pohyb studentů i
jinde. Domnívám se tudíž, že zá-
věry by mohly být platné i obec-
něji.

Výchozí situace je určena třemi
faktory: Především je to faktor
kontinuity toho, co probíhá již ně-
kolik let. Jde o pokračování pro-
cesu, charakterizovaného milníky
jako celostátní konference 1965,
majálesy 1965 a 68, případy Mü-
llera a Holečka, politické důsledky
Strahova. Tento proces nezačal až
s lednem, jako tolik jiných, ale je-
ho počátek se dá vystopovat u ma-
jálesu 1956. Letošní leden jen po-
tvrdil správnost jeho směřování.

Faktor kontinuity, jehož nositelem
v posledních letech byli „pražští
radikálové“, jak jim říká Müller,
tedy radikální křídlo pražského
vyšsoškolského výboru ČSM, pod-
miňuje existenci určitého množství
zkušenosti, alespoň u některých.

Druhým faktorem je pocit vakua,
vzniklého po destrukci ČSM na
vyšsoškolských školách. Touto destrukcí
byl naplněn určitý negativní pro-
gram, který k sobě v nejtěžších
dobách pojil lidi a ukazoval jim,
jakých čínů jsou schopni, jsou-li
schopni mocných a krásných slov.
Boj proti ČSM, proti jeho statické
struktuře a netolerantním meto-
dám, byl bojem proti jedné ze sou-
částí systému. Součástí ta byla pe-
fektním zrovnobněním systému samé-
ho — zrovnobněním systémů doko-
nalejších, neboť i deformace tu by-
ly důležitější. Dnes tedy zřejmě
není otázka, proti čemu bojovat, ale
za co bojovat. Pozitivní program,
tot nejtěžší úkol pro každou revo-
luci. Je-li předkládán příliš brzy,
může být fikcí, kterou bude reali-
ta modifikovat. Příliš pozdě... A
kdy je příliš pozdě? A je vůbec ně-
kdy pozdě?

Tuže mnozí cítí, že by skutečně
mohlo být příliš pozdě, není-li po-
zdě už teď. Snad ani ne příliš po-
zdě na budování programu, ale na
urvání toho, co se urvat dá, dokud
se vůbec dá „urvat“. Toto je tře-
tí výchozí faktor. A slyším: Kladie
je ministr školství, musíme mít
něco reprezentativního, nastrčíme-
li tam ekonomy, tak něco utrh-
nem. A tak nevíme, zda jsme uslo-
vali o demokratizaci ČSM jen pro-
to, abychom těchto metod používa-
li sami, abychom se tedy dostali
ke korytu.

Tento stav úzkostného chvatu je
však bohužel nutným výsledkem
toho, co prodělal národ. Výsled-
kem pocitu kontinuálního provizo-
ria, kdy člověk neví, zda to, co je
dnes, bude ještě pozítří. Dálková
zkušenost vyplývající z toho, že il-
de narození na počátku století
prožil v této zemi půltucet reži-
mů. Psychóza provizoria nás pak
tláčí k jednání, jež bude vyúsťo-
vat v dalším provizoriu — neboť
není než dočasným to, co vzniká
chvatně, co se přijme jako první
nahodile se nabízející možnost.

Soudím, že je třeba začít počítat
s jistotami. Počítat s tím, že ozdra-
vování společnosti povede ke spo-
lečnosti zdravé — a jednat podle
toho. Dvacet posledních let přežilo
ne to, co konjunkturálně těžilo z
poválečné situace, ale to, co bylo
stavěno koncepčně, bez ohledu na
okolní poměry: příkladem z nejas-
nějších budíž Junák. Domek stavě-
ný studenty dnes se musí nutně
projevit jako postavený z karet,
bude-li do premis své existence za-
hrnovat pomíjivost situace. Zank-
ne totiž bud pod tlakem něčeho,
co bude stavěno na základech pe-
vnějších, anebo bude smeteno okol-
ní situací.

Jsem neuvěřitelně přesvědčen, že
není třeba začínat s vymetením
stolem. Jen čerstvé polednoví reba-
lové jsou ochotni smést se stolu
úplně všechno. Na rozdíl od nich
však už Miroslav Zavadil pochopil,
že např. pražský vyšsoškolský vý-
bor a některé fakultní organizace
měly se Svazem mládeže společné
jen ten bezobsažný přívěsek za
jménem — ČSM. Zavadil dobře vě-

děl, proč několikrát vyjádřil ochot-
tu rozpustit jeden ze svých okres-
ních výborů. Věděl totiž, že jsme
byli čímkoliv, jen ne jemu podříze-
ným výborem.

Je však třeba Svaz mládeže, po
zásluze rozbitý, okamžitě nahrazo-
vat čímkoliv jiným? Jsem nesvá-
právní, a neumějíce se za své po-
žadavky stavět sami, potřebujeme,
aby nás někdo zastupoval. Vznikají
projekty nejfantastnějších hybridů,
kterým na bouřlivé přijetí stačí,
aby budily alespoň zdání odlišnos-
ti od minulého, a aby byly předne-
seny s minimální dávkou demag-
ogie. (Neboť národ propadl šílen-
ství, extázi z demokracie, a jak
vyschlá houbu nasává a nasává
myšlenky, o nichž samozřejmě vši-
chni věděli, ale teď je mohou po-
slechnat. A jak praví moudrý Svi-
tak, demagogie není než opako-
váním toho, co chce dav slyšet.)

První z myšlenek, která byla
masově akceptována (mám důvod-
ně podezření, že hlavně proto, že
byla první, je myšlenka ARS,
studentských parlamentů, zastupu-
jících všechny studenty. Odvrhl
jsem myšlenku jednotné mládeže,
odvrhl jsem monopolní zastupo-
vání studentů prostřednictvím
ČSM, ale jen proto, abychom ve
své nedůslednosti trvali na myš-
lence jednoty studentstva a mono-
polu ARS. A je-li někdo nespoko-
jen s myšlenkou ARS, nemá vý-
běru — než odejít ze školy. Z ČSM
se alespoň dalo vystupit. Jestliže
jsem usloval po léta o to, aby v
centru pozornosti byly problémy
politické (viz vystoupení Jiřího
Müllera na vyšsoškolské konfe-
renci v roce 1965), pak dnes
úzkostlivě hájím apolitičnost
ARS. A šlo-li nám vždy o to,
aby v čele byli lidé nejlepší, nezá-
vislé na tom, ze které jsou fakul-
ty, lidé vybraní podle svých myš-
lenek, pak jde dnes o to, aby masu
zastupoval její průměr.

Víme rovněž, jak taková kon-
cepce končí: v nekonečných a v
demokratickém systému neřeši-
teľných slovních pátkách a šar-
vátkách. Nebo v nezáměrných,
kteří jsou zvoleni jen proto, aby
tam někdo za nás okruhl byl.“ To-
to není jen hypotéza. Projevy obo-
jího, jakož i snah najít řešení,
se už v některých ARS proje-
vují. ARS na fakultě osvětly a no-
vinářství nepracuje vůbec, ARS fi-
losofie má značné problémy se
sebou samým.

Nedomnívám se tedy, že by
ARS byly oním modelem, který
vydrží a který bude mít zejména
onu nutnou vnitřní regenerační
schopnost. Zejména proto, opakují,
že stejně jako ČSM pretendují na
zastupování všech studentů. (A ne-
budeme si dělat prázdné iluze
o tom, jak to dopadá, když veške-
rá činnost zastupovaných se ome-
zuje na jednou ročně pořádané
volby.) Opět tu vzniká orgán již
ve svých premisách odcizený stu-
dentské obci.

V Praze existují i jiné skupiny
lidí. Ať je to Akademický klub
přátel umění, F-klub na ekonomii,
Lepra a Prales na FoNu, SSO na
vyšsoké zemědělské a další. I když
ve svém zaměření jsou tyto sku-
piny rozdílné, jedno základní ma-
jí společné: sdružují totiž jen lidi
ochotné dělat a věru dělající,
jsou to vesměs skupiny neformální
s vnitřní neformální strukturou
a řízením. Jejich prvním zájmem,
na rozdíl od ARS, je vše jiné
než stanovy a jednací řád. A za-
stupují jen své členy rezignující
a priori na zastupování všech stu-
dentů.

Životná, dlouhodobější a akce-
schopná studentská organizace
musí nutně vzniknout zespodu —
tak, že pro vzniknuvší a existu-
jící obsah bude hledána vhodná
struktura. Místo toho, že se vy-
myslela struktura, pro níž se
bude hledat obsah.

Osobně vidím budoucnost hnutí
v organizaci, která posléze vznik-
ne volnějším či těsnějším spoje-
ním existujících neformálních sku-
pin. To, že bude tvořena dělnými
lidmi, kteří svou činnost již pro-
kázali, bude podmiňovat respekt,
který si získá: neboť ten není dán
masovostí chvatu, jak už bychom
snad přece jen měli vědět. A pro-
sím: jedneje s poklidem v mys-
li a bez kalupu. Cokoliv získáme,
musíme si zasloužit. Neboť dá-li
kdo co jen „na kusicht“, může to
lehko i vzít.

KAREL KOVANDA

student

7

KOHOUT GRASS • 5.

Milý Güntere Grassi,

Zapochyboval jste o smyslu mého minulého dopisu. Proč? Ne-
stanovili jsme si pravidla. Piši Vám stejně spontánně, jak spo-
tánně jste napsal svůj první dopis ve věci Manifestu. Myslím, že
se mé názory dost podobají názorům mnoha umělců v ČSSR.
Snad není na škodu poznat náš způsob myšlení. Snažím se po-
znat Vás. Není právě v tom smysl tohoto dialogu? A nestojí nám
tedy za trochu trpělivosti? Ale budiž, opustíme téma, které pova-
žujete za příliš všeobecné, i když právě v něm je patrné jádro
sporu mezi komunisty a sociálními demokraty. Jsem však dlužen
alespoň některé odpovědi.

PROCESY

Když jsem psal o přechodu ČSSR k socialismu bez prolití krve,
měl jsem na mysli způsob převzetí moci. Chcete-li znát můj ná-
zor na politické procesy, musím citovat ze svého projevu na III.
sjezdu spisovatelů v květnu 1963, jenž byl uveřejněn v Literár-
ních novinách: „Je to tak hrozné, že se to vzpírá střizlivé úva-
ze... Životy a léta jim nikdo nevrátí. Tím spíš ať se jim brzy
veřejně vrátí čest, která jim byla veřejně odňata. Není nutno
mluvit o tom, že lidé, kteří vědomně způsobili utrpení a smrt,
musí být potrestáni velmi přísně. Ale stejně i ti, kdo mají na
procesech třeba bezděkou vinu, měli by si znovu získat důvěru
lidu řadovou prací.“

PAKT

Pokud jde o pakt SSSR s hitlerovským Německem, rád bych
Vás opátkou upozornil na to, že 25. 4. 1939 navrhl Litvinov nó-
tou okamžitě uzavření sovětsko-anglo-francouzského obranného
společenství. — 4. 5. 1939 pravil v anglickém parlamentu Win-
ston Churchill: „Už deset dní uplynulo od ruské nabídky. Brit-
ský lid má právo spolu s Francií žádat na Polácích, aby ne-
kladli překážky!“ — K dohodě nedošlo. SSSR to přičítal poku-
sům obrátit Hitlera na východ. V tomto světle se pakt a obsa-
zení území, která Polsko zabralo Rusku po Říjnové revoluci, jeví
i Churchillovi jako akt sebezáchovy. K tomu 1. 10. 1939 v roz-
hlase: „Přáli jsme si, aby ruské armády stály na nynější čáře jako
přátelé a spojenci Polska. Ale že ruské armády na této čáře
stát mají, je nezbytné v zájmu obrany Ruska před nacistickou
hrozbou.“

MNICHOV

Vaše vize Evropy budoucnosti, která by byla schopná vytvořit
model koexistence, rezonuje s mou. Ovšem budoucnost Evropy
je uložena v seřfu o mnoha klíčích a jeden z nejdůležitějších je
v rukou Vaší vlády. Pišete mi, že spolková vláda sama prohlá-
sila, že pro ni mnichovská dohoda více neexistuje. A přáte se,
na základě jakých informací o tomto prohlášení pochybuji.

Snad proto, že mi v něm stále chybí tři důležitá slova: ne-
existuje od samého počátku.

Nejde o právnícké floskule. Brutální diktát Mnichova nelze
prostě pokládat za právoplatný ani den. Uznali to Francouzi už
za války v dokumentu podepsaném de Gaullem, italská vláda na
sklonku války a všichni spojenci v Norimberku verdiktem o
mnichovském diktátu jako o mezinárodním zločinu. Proč se tedy
stejně formulaci brání německý stát, který by to měl chápat
jako svou morální povinnost? Vždyť druhý nástupnický německý
stát to učinil bez váhání.

Věřím, že jste upřímně přesvědčen o nezbytnosti takových
kroků spolkové vlády, které by rozplynly bludný kruh zastaralých
doktrín. Ale neumím si vysvětlit, proč tedy právě Vaše strana
nemůže zaujmout v této otázce jednoznačné stanovisko. Ne-
unikají mi pokusy o nový přístup ke sporným problémům. Je-
nomže lidem mimo vlast, kteří nesledují diplomatické nuance, ale
praktické politické výsledky, nestačí pouze pružnější formulace.
Takovým lidem se zdá, že SPD přijala ve vládním letounu funkci
druhého pilota, aniž podstatně ovlivnila jeho navigaci. Mýlím-li
se, mohli byste mi to objasnit?

SJEZD SPISOVATELŮ

Do našeho dialogu zazněl z DIE ZEIT č. 48 nový hlas. Jakkoli
je nezvyklé polemizovat s českým kolegou Jiřím Hájkem na stra-

SNIMEK IVO GIL

nách německého listu, nemohu přejít některá jeho tvrzení mlče-
ním.

— Podle Hájka byla zdrojem krizového stavu v české kultuře
málo zodpovědná skupina spisovatelů kolem Literárních novin,
„jejímž programem se stala hysterie“.

Ve skutečnosti řada členů redakce byla současně členy
ústředního výboru Svazu čs. spisovatelů stejně jako řada členů
redakční rady, mezi nimi vůdčí osobnosti české a slovenské li-
teratury, jako Laco Novomeský, František Hrubín, Otčenášek,
Březovský, Kosík, Putík, Kundera, Procházka, Sotola, Lustig a
další.

— Podle Hájka byli sjezdoví řečníci z řad bývalé redakce a
redakční rady Literárních novin představiteli experimentální lite-
ratury, kteří netolerantně odmítali „všechna díla, která při ma-
ximálních uměleckých nárocích usilovala o maximální čtenář-
ský ohlas“.

Ve skutečnosti spisovatelé Vaculík, Procházka a Klíma, abych
uvedl pouze kritizované, jsou představiteli moderní realistické li-
teratury, jejichž díla při maximálních uměleckých nárocích ma-
jí v ČSSR maximální čtenářský ohlas. Jinak je ostatně neklasifi-
koval ani Jiří Hájek — literární kritik.

— Podle Hájka manipulovali tito spisovatelé pojmem „anga-
žovanosti umění“ tak, že byste i Vy, Güntere Grassi, či Peter
Weiss, „kdybyste náhodou žili a tvořili u nás, narazili na tvrdý
odpor těchto umělců, nově vytvořených estetických dogmat“.

Ve skutečnosti při vši různosti uměleckých postupů Vaculíka,
Kundery, Procházky a Klímy je prvořadým atributem jejich děl
právě občanská angažovanost. Ta se ostatně odrazila i v jejich
politických nározech a za ně — nikoli za literaturu, jak zdůraz-
ňuje i sám Hájek — byli kritizováni. V tomto ohledu byste se
patrně i Vy i Peter Weiss cítili v jejich společnosti docela dobře.
Podle Jiřího Hájka se tito a další sjezdoví řečníci považovali za
elitu národa; požadující svobodu pouze pro sebe. Přesto jim
byla doma i za hranicemi propůjčena mučednická aureola bo-
jovníků za pravdu.

Ve skutečnosti tuto nežádanou aureolu přivodila okolnost, že
jejich vystoupení nebyla publikována, a jejich odpůrci — včetně
Hájka — vedou s nimi polemiku na základě libovolně vytrha-
ných citátů. Zejména tato praxe, přežívající z minulosti, byla
na sjezdu ostře kritizována jako jev, postihující ve svých dů-
sledcích každého občana.

— Podle Hájka jde o dvě protichůdná stanoviska: první, „kte-
ré se orientuje na všechny pozitivní intelektuální energie, jež
se objevují při formování nového modelu československé spo-
lečnosti“ a druhé, „které aristokraticky staví literaturu nad ži-
vot, kde je ode všeho izolována“. Z kontextu vyplývá, že ono
pozitivní stanovisko sdílí — samozřejmě spolu s Jiřím Hájkem
— podstatná a rozhodující část českých a slovenských umělců,
zatímco kritizovaný aristokratický a elitářský postoj je vlastní
pouze skupince „radikálních řečníků červnového sjezdu“.

Skutečnost svědčí o něčem jiném.

Nově zvolený ústřední výbor Svazu čs. spisovatelů se od sjezdu
nejen nedistancoval, ale vede i bez účasti vyloučených „řečníků“
dál diskusi na všechna témata, sjezdem nadchobená. Neztotožnil
se ani s převedením Literárních novin pod ministerstvo kultury.
Podobné stanovisko zaujalo i vedení Svazu divadelních umělců,
stejně jako vedení Svazu filmových a televizních umělců. Nová
redakce Literárních novin, která měla překonat elitářskou kon-
cepce staré redakce a nabídnout své stránky všem, kterým byly
údajně odprávné, získala za devět neděl svého působení přispě-
vek pouze jediného příslušníka mládeže a střední spisovateléské
generace.

Kdyby platila kategorizace Jiřího Hájka, bylo by to velice špat-
né vysvědčení pro českou a slovenskou kulturu. Naštěstí je tu
ovšem i možnost, že se Jiří Hájek mýlí. S určitostí možno říci,
že jeho názor nesouzní v této chvíli s názorem většiny českých
a slovenských umělců — komunistů i nestraníků.

BUDOUCNOST

Jiří Hájek v závěru svého dopisu předvídá, že ani zprávy, které
přijdou z ČSSR v příštích týdnech a měsících, naše přátele na
Západě příliš nepotěší.

Nevím, bohužel, co tím naznačuje. Má v současné době mno-
hem bližší ke zdroji informací než já a většina mých kolegů. Zdá
se, že předpokládá další ztížení sporu. Utěšuje sebe, nás i
naše přátele nadějí, že z našich rozporů nebudou profitovat an-
tikomunistické spekulace.

Jistě ne, pokud jde o spekulaci s vystoupením spisovatelů a
intelligence vůbec proti socialismu nebo proti komunistické stra-
ně jako organizaci, jejíž program jsme kdysi přijali za svůj. Na
druhé straně další eventuální kolapsy při uskutečňování tohoto
programu mohou, bojím se, způsobit vážné škody. Především
morální, když připravují lidi o energii, kterou by mohli věnovat
skutečné tvůrčí práci. Ale i politické a ekonomické, protože sou-
časné problémy literatury jsou odrazem problémů celospolečens-
kých. Zanedbatelné není ani to, že tyto kolapsy šokují naše
přátele a oslabují naše spojení ve světě.

Jde o to — předejít jim. Proto tak mnozí navzdory narůstající
únavě pokračují v diskusi. Proto v ní pokračují i já. Velmi mně
záleží na tom, aby moje země hrála důstojnou roli v mužstvu sil-
ně rozvinutých zemí, protože skutečně jenom jejich kooperace
může zabránit válce a hladomoru, který se rýsuje jako příznak
na konci našeho tisíciletí.

Nedám se dobrovolně připravit o svůj hlas.

Srdečně Vás pozdravuje

Pavel Kohout

Karlovy Vary 8. 12. 1967.

GOL

O JUDÁŠOVI

Noviny vůbec nebyly plné této události. I když pamětníci mi jistě
potvrdí, že něco srovnatelného už dávno nezažili.

Mluvím o mezistátním fotbalovém utkání ČSSR—Jugoslávie. An-
dřej Kvašňák (dlouholetý reprezentant, Slovák, který dlouhá léta
hraje za pražskou Spartu) tam někdy v polovině druhého poločasu
vystřídal Geletu a ještě než nastoupil na hřiště, byl vypískán. Aniž
cokoliv učinil. Aniž kož do míče. Ten ohlušující (a řekl bych, že
si nevzpomínám na silnější) pískot a řev pak pokračoval v kaž-
dém okamžiku, kdy si publikum Kvašňáka všimlo. Samozřejmě, že
v takovém prostředí hráč nemůže odvést svou práci. Je třeba do-
dat, že to vše se stalo v Bratislavě, tedy v hlavním městě národa,
který prý Andrej Kvašňák zradil. Patrně se pískalo proto.

Kdyby to nebylo odporné, mohl bych si z toho dělat legraci: jak
zradit slovenský národ za pomoci fotbalu.

Ale napsal jsem „přý zradil“ a „patrně to bylo proto“. Napsal
jsem to, protože jsem se ani v televizním přenosu, ani druhý den
v novinách nedočel pro č vlastní bratislavské publikum řádlu.
Zase ta stará cudnost sportovních novinářů k faktům, která jsou
jaksi nepatřičná. Zase ta nechuť nerozházet si to s mocnými —
tentokrát se Slováci ženoucími se na vlně nacionálního citění. I já
si uvědomuji, že mě mnoho Slováků po tomto gólu bude pokládat
za Čecha, který by mermocí chtěl vládnout jim. A vím, že když
teď napíšu, že mě skutečně téměř vůbec nezajímá jestli jsem Čech,
že mám pocit, že právě tohle není důležité, bude to všem jasné: ne-
poučil jsem se.

Ano, ten, kdo si myslí, že národnostní citění není ze všeho nej-
důležitější, je zlý Čech, a ten, kdo řve jak zvíře na Slováka, který
hraje v Čechách, je hodný, vlastenecký Slovák. Nebo to všechno
má jiný důvod? Rád bych o tom četl dopisy!

MICHAL NOVOTNÝ

ODPOVĚDNÁ ODPOVĚDNÁ

1. JAKÉ HODNOTY MÁ V SOBĚ SKRÝVAT TITUL AKADEMICKÝ?
2. ZA CO JE TENTO TITUL UDELOVÁN A KÝM?
3. ZA CO BYL UDELEN S. LADISLAVU STOLLOVI?

Otázka E. K. z Prahy

Na prvé dvě otázky odpoví nejpřesněji citace ze zákona o ČSAV z 9. července 1963 a ze Stanov ČSAV, na nichž se usneslo 15. listopadu 1963 valné shromáždění členů ČSAV.

Podle § 9 zákona o ČSAV se řádnými členy—akademiky mohou stát „vynikající českoslovenští vědci, kteří jsou oddáni socialistické vlasti, obohatili vědu pracemi zvláště velkého významu a i jinak přispívají k výstavbě nové společnosti“. (Kromě řádných členů—akademiků má ČSAV ještě členy korespondenty, zahraniční členy a čestné členy, podmínky pro členství jsou obdobné.)

Podle § 10 téhož zákona „členství v Akademii se nabyvá volbou, kterou provádí valné shromáždění členů Akademie a potvrzuje vláda“. Jedenáctý paragraf pak praví, že „akademici a členové korespondenti jsou povinni tvůrčím způsobem pracovat ve svých vědních oborech, napomáhat realizaci výsledků vědeckého výzkumu, účastnit se činnosti Akademie, plnit úkoly, které jim Akademie uložila, jakož i svědomitě vykonávat funkce, k nimž byli povoláni. Akademici a členové korespondenti mají pravidelnou měsíční odměnu; její výši stanoví vláda“. (Podle neoficiální informace je v současné době výše odměny 2000 Kčs

pro akademiky a 1000 Kčs pro členy korespondenty. Jsou to mimochodem nejmenší odměny ze všech socialistických států, v nichž jedině pracují instituce analogické ČSAV.)

Stanovy ČSAV pak podrobně stanoví proceduru voleb; pro odpověď na položené otázky je podstatné, že (není použito citace, nýbrž parafráze)

— příprava voleb je provedena tak, že alespoň jednou za pět let učiní presidium ČSAV veřejnou výzvu k podávání návrhů na volby členů Akademie; návrhy shromažďují vědecká kolegia (ČSAV jich má dvacet jedna), vědecká kolegia také stanoví v tajném hlasování pořadí svých kandidátů a svá stanoviska s odůvodněním postoupí presidium Akademie. Presidium souhrnně zhodnotí zprávy všech vědeckých kolegií „z hlediska prospěchu veškeré československé socialistické vědy, jakož i z hlediska potřeb a možností Akademie“. Sestaví pak kandidátní listinu, kterou předloží valnému shromáždění ČSAV.

— členy Akademie pak volí valné shromáždění členů ČSAV tajným hlasováním.

Potud zákon a stanovy. K tomu je možno dodat, že poslední volbu provedlo XXIV. valné shromáždění ČSAV 17. dubna t. r., kdy zvolilo šest nových akademiků a patnáct členů korespondentů. Poprvé byly do Akademie zvoleny ženy (hned tři); po této volbě má ČSAV 56 akademiků a 160 členů korespondentů.

Toto valné shromáždění zároveň pověřilo presidium, aby oznámilo, že na pořadu podzimního valného shromáždění ČSAV budou nové volby, které mají „napravit všechny nesprávnosti a disproporce, vzniklé v minulém období“, jak praví usnesení. Poslední valné shromáždění ČSAV zvolilo také pracovní skupinu pro přípravu přestavby Akademie, která vypracuje návrh nového zákona o Akademii i nových stanov Akademie. V nových dokumentech bude patrně upravena i procedura přípravy a průběhu voleb členů Akademie.

Na otázku, za co byl titul akademika udělen Ladislavu Stollovi, by asi nejlépe odpověděl citát z doporučení příslušného vědeckého kolegia před Stollovu volbou 16. dubna 1960. Pro nedostatek místa taková citace není možná; dokazovala by ostatně pouze to, že Stollova práce byla i na vědeckém poli interpretována způsobem dnes už patrně překonaným. Do jaké míry tuto interpretaci i Stollovu volbu ovlivnila nevědecká místa, autor této odpovědi neví. Skutečností ovšem je, že výběr kandidátů na členství v Akademii probíhal pod kontrolou a tlakem politických orgánů.

FÓRUM

ARTUR SCHOPENHAUER:
Z ERISTICKÉ DIALEKTIKY

Diskuse je často vzájemně prospěšná, jako prostředek k třebení hlav, k opravě vlastních myšlenek a také k vytvoření nových názorů. Avšak oba diskutující si musí být rovni pokud jde o vzdělání a duševní schopnosti. Nedostává-li se našemu protivníkovi prvního, nerozumí všemu, není na úrovni. Nedostává-li se mu druhého, svádí ho způsobem rozptýlení k nepoctivosti a záłudům a konečně i k hrubosti.

Základ 14. Nestydaté je, jestliže po řadě otázek, na které odpůrce odpovídá jinak, než ve smyslu závěru, který jsme chtěli vyvodit, přece jen dojdeme k tomu závěrečnému tvrzení, které jsme chtěli z odpůrcových odpovědí předem vyvodit, ačkoli z jeho odpovědí naprosto nevyplynul. Je-li odpůrce plachý nebo hloupý, a máme-li my sami dost nestydatosti a dobrý hlas, můžeme to docela dobře dopadnout. Náleží to ke klamnému úsudku, který spočívá v tom, že se uzná za důvod něco, co důvodem není.

PIŠE MATKA POPRAVENÉHO STUDENTA

Poslouchala jsem rozhlasovou hru „Přiznání“ ze zvědavosti, proč byla zakázána. Vše, co tam bylo, je pravdivé, ale vše vysloveno nebylo. Ve skutečnosti se používalo gestapáckých metod a různých druhů mučení. Mohu uvést i dva případy:

Můj syn, dvadvačtíletý student práv Boris Kovaříček, člen odborové skupiny, kterou vedl generál Kutlvašr, byl tak zbit na chodidlech, že se nemohl zúčastnit povinné procházky na dvoře. A tak ho položili na dvaře na zem, ostatní spoluvězni chodili v kruhu kolem něho a on jen volal — „Namláceno — podepsáno“. — Druhý z této skupiny — rovněž student — právník, Karel Bacilek — měl obličej opuchlý od ran a zvyražené zuby.

Celý soudní proces byl poávod. Můj syn byl v první obžalobě jednatý. Když dr. Novák vypracoval druhou obžalobu, dal jej na místo čtu. Generál Kutlvašr byl odsouzen na doživotí — student Kovaříček, Bacilek a major Hruška z téže skupiny byli 16. května 1949 odsouzeni k smrti.

Týž den se mělo projednávat odvolání v Brně. — Ve skutečnosti odvolávací řízení prováděno nebylo — rozsudek byl z Prahy poslán letecky do Brna k pouhému potvrzení a letecky vrácen. — 23. května navečer mi právní zástupce sdělil, že rozsudek byl bohužel v plném znění potvrzen, a znovu mě ujistil, že do provedení rozsudku ještě určitá zákonná lhůta, ve které hned druhý den — tj. 24. V. — podá žádost o milost. A konečně ze Boris Kovaříček týž den odcopledne podepisoval na Pankráci protokol, že bude svědkem v dalším procesu proti skupině studentů, který 24. května začínal. Tím mne a mého nemocného manžela poněkud uklidnil a vzbudil naději, že přece jen snad v onom mezidobí bude pro syna získána milost. Jak hrozné však bylo naše překvapení, když týž den večer po desáté hodině přišel k nám do bytu uniformovaný muž z Pankráce se vzakem, že smíme použít „dobrodiní“ zákona a jít se synem rozloučit, ježto bude ráno popraven. Ve svém zoufalství jsem na něho křičela, že to snad není možné, že i ten lotr Frank dodržoval zákonnou lhůtu k provedení rozsudku a teď chtějí popraviti ihned — proti zákonu. Muž bez vysvětlení utekl.

Totéž bylo i v případě studenta Karla Bacilky.

A tak jsme strávili poslední noc se svým jediným dítětem v cele smrti. Snad jen před námi se stavěl tak klidný — poněvadž jak nás utěšoval, byla smrt pro něho lehčí nežli to mučení, kterým procházel. — A tak dva mladé životy, které mohly být ve světlé názořech eventuálně převychovány a dobrou prací sloužiti k prospěchu republiky, kterou milovali — byly zničeny. A to ještě bylo málo líté současně Brožové, která žádala o popravu pro všechny členy skupiny.

Byl to podle mého názoru promyšlený a bez odvolání provedený čin tehdejšího ministra Čepického a snad měl sloužit jako dar sjednotí strany, který v ty dny začínal. V týdnu mezi rozsudkem a popravou obrátili jsme se s prosbou na presidenta Gottwalda, jeho ženu, kde jsme se odvolávali na její mateřský cit — na ministra Čepického. — Ani jediný z nich neodpověděl.

Ve druhém procesu, který byl pokračováním a započal 24. května a měl v něm Boris Kovaříček

svědčit, jak nám právní zástupce den předtím sdělil, byli souzeni další studenti a odsuzováni na 10 až 15 let; byl mezi nimi Petr Pujman (při zatčení měl u sebe zbraň). Odsouzení chlapci trest nastoupili s výjimkou Pujmana, který šel za několik dnů domů a pak nastoupil převychovací proces v CKD — zkrátka nato mu bylo pro dobré vychování dovoleno vrátit se ke studiu. Vystudoval — oženil se, zatímco ostatní kamarádi byli v kriminálech po řadu let, po návratu se těžko uplatňovali v zaměstnáních.

Ani poslední dva synové dopisy nám nebyly doručeny. První, který nám psal hned po rozsudku, kdy jsem byl v Brně, psal, že do provedení rozsudku event. do jeho změny u Nejvyššího soudu půjdou na Bory, druhý, který napsal, když se navečer 23. V. dozvěděl, že bude 24. V. popraven, a loučil se vlněm s námi. Netušil, že „dobrodiní“ zákona nám dovolí jej ještě spatřit. — Toto „dobrodiní“ nám pak odmítlo dopis vydat — protože jsme syna včíteli a památka na něho nám nesměla zůstat v ruce. Tak daleko šla nestvůrnost období kultu osobnosti.

Následkem této tragédie mi krátce nato manžel zemřel a mně pak nastala další doba nespravedlnosti.

Prosím, aby to vše, co nový obrozovací proces slibuje, bylo také splněno, aby již nikdy žádná matka nejen v naší vlasti, ale nikde na světě nemusela oplakávat nespravedlivě zavražděné dítě.

Elia Kovaříková

CHLAPCŮM I DIVKAM

Meziměstská telefonní ústředna v Praze nabízí výhodné podmínky studentům-vysokoškolkům pro brigádnickou výpomoc ve spojení s proze.

Informace poskytnete osobně oddělení MTU Praha 3, Fibičova 21.

V roce 1968 přijmeme tyto absolventy:

Vysoké školy,
obory: 04-1-03, 05-1-02,
09-1-02, 12-1-02,
14-1-05.

Střední odborné školy,
obory: 04-2-01, 05-2-01,
05-2-03, 05-2-02,
06-2-01, 09-2-01,
12-2-01, 12-3-01,
12-3-02.

Ubytování nemáme!
Písemné nabídky zašlete na adresu:
CKD DUKLA, n. p., personální úsek, Praha 8-Karlín, Thá-mova 11.

PRÁŽSKÝ PRŮMYSL MAS-
NY přijímá za výhodných podmínek studenty středoškolské i vysokoškolské pro práci ve výrobě masa a masných výrobků. Pracovní poměr sjedná na dobu podle dohody a možnosti studentů.

**VÝHODNÉ ZEJména
PRO DOBU PRAZDIN**
Nabídka o informace v osobním oddělení podnikového ředitelství v Praze 7, Bubenská nábr. č. 306, telefon 37 17 46, linky 388 a 390.

KALKULACE

Jednomu mému známému, profesorovi matematiky a pracovníku Jmáka, se přihodilo, že byl soudně rehabilitován. Jsou i tací.

Za tím účelem se odebral na ministerstvo spravedlnosti, kde se setkal s příslušným referentem v nejděším srdečném rozhovoru, v jehož průběhu ho referent ujistil svou hlubokou účastí, prohlásil, že sám je také bývalý skaut a že utrpení a hrůzy, jimiž vězněni prošli, nelze prostě ničím vyvážit ani nahradit.

A také ne. Podle platných předpisů nemá, jak známo, v našem státě nevinně vězněný občan nárok na žádnou odměnu, bolestné nebo odškodné za vazbu. Může dostat pouze náhradu skutečně utrpěné škody. A já myslím, že je to správné. Stanovisko ministerstva spravedlnosti zřejmě vychází ze zcela rozumného názoru, že být v padesátých letech v CSR ve věznici nebo na svobodě nebyl zvlášť velký rozdíl — tak jaképak odškodňování. Neopaki Vězniové se, jak známo, nemuseli obávat ani o své teplé místečko, ani se nemuseli strachovat před zatčením.

„Máte tedy nárok na náhradu škody vzniklé tím, že vám po dobu deseti let nebyl vyplácen plat profesora matematiky“, pravil pan referent. „Což činí 160 000 korun.“ S tím můj známý, ač profesor matematiky, souhlasil.

Z této částky jest se zpětnou uplatností zapraviti daň ze mzdy, upozornil ho na to referent. „Což máme 30 000 korun. Zbývá tedy 130 000.“ I s tímto odčítáním mu-

sel můj známý jako profesor matematiky souhlasit.

„Je tu však ještě jedna věc“, pokračoval referent, „vy jste ve vězení jedl.“ To se můj přítel neodvažoval popřít, ačkoli je mi známo, že během vyšetřování zlobil pány vyšetřující tím, že vůbec všechno popíral, nedbaje toho, že si tím ztěžuje přiznání.

„Musíte nám tedy zaplatit stravu, která vám byla po deset let poskytována... to máme... 10 korun denně krát 365 krát 10 let... kolikpak bylo přestupných roků. Tři. Tak to máme za přestupné roky 30 korun, celkem... takže to dělá 130 000 méně 36 530. Máte u nás k tomu 94 470 Kčs. Račte mi to tu podepsat.“

I když se ani tomuto výpočtu nedá po stránce matematické nic vyčítat, můj známý, ač profesor matematiky, nesouhlasil.

„Já jsem celou tu dobu pracoval“, vykřikoval. „Já jsem byl horník a kdo byl víc? A v uranových dolech! A pak jsem pracoval jako matematik ve vězeňském technickém ústavu MVI já si na stravu vyděláv!“

„To máte ječno“, uklidňoval ho — ještě dobrácky — referent. „Jiní vězňové byli třeba nemocní, nebo leželi pytlíky, nebo drali peří, a tak nám nevydělali ani na tu slanou vodu. A jedl. — ač jo — je to bída — nevím, nevím, jak se teď užijí.“

„Ale já dělal!“
„To tak nesmíte brát“, těšil ho referent. „nesmíte vidět stále jenom sebe, jedinec není nic. Berte nebo nechte stát.“

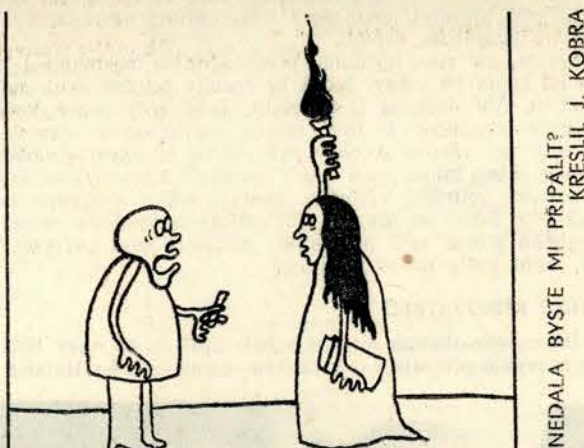
Co měl můj přítel činit? Uvědomil si, že se může odvolat, že

si může stěžovat, že se může s ministerstvem tahat třeba 10 roků. Že je mu 63 let a pak se uklidnil a podepsal to. Koneckonců 10 korun denně je kulatní cena.

Ale já si myslím, že to není kulatní cena. Počítejte se mnou: finanční norma ministerstva pro stravování účastníků ÚNZ (Ústav nápravného zařízení) byla stanovena na Kčs 5,40 na muže a den. Ministerstvo spravedlnosti si tedy k této částce připočítává služné ve výši Kčs 4,90, což ostře odporuje platným cenovým předpisům. Jistě, zařízení MV nepochoyb-ně svým způsobem patří mezi podniky první kategorie, ale i tak by průměrně obslužné smělo činit nejvýše 20 procent, tj. 1,08 hálé-

řů. Pracovníci ministerstva spravedlnosti mohou samozřejmě namítnout, že je u nás pravidlem dávat kromě toho přiměřené spropitné. Jistě! Ale ani tato námitka neobstojí. Protože podle platných předpisů nesmí být vynucováno a jeho výše musí být zcela ponechávána na vůli hosta. Dokud k těmto nezpůsobům docházelo jen v ojedinělých případech, bylo možno je pominout. Nyní však, kdy má podobné účtování nabyt masových rozměrů, nelze už k tomu postup, který neváham označit za předražování, mlčet. Domnívám se, že na takovou kalkulaci by si měli posvítit orgány cenové kontroly.

JIRÍ NAVRÁTIL

HOROSKOP

19. TÝDEN — PLATNOST
na období od 5. V. do 15. V.

BERAN (21. 3.—20. 4.)

Berani by si ani v tomto týdnu nemuseli stěžovat. Jejich dobrá fyzická kondice je však bude svědčit se špatnou hospodářskou a tělesnými šlami. Zbytečná vyčerpanost pak může vést k nemilým duševním depresím. (Hlavně u posledních typů B)

BYK (20. 4.—21. 5.)

Blahopřejeme narozeninami „navštiveným“ ze skupiny B i C. Budete prožívat velmi nabitě období a dá vám asi hodně práce, abyste to všechno z hlediska svých „citových možností“ vydrželi. Indisponovaným radíme přesunutí oslav o čtrnáct dní!

BLÍŽENCI (21. 5.—21. 6.)

Blížencům bude svědčit maximum fyzické práce. Naopak — nečinnost nebo dokonce zahálka bude na ně mori. Nechtějte a rozhodně nevymláhejte, aby se vám tleskalo za něco, co běžně vykonáváte i příslušníci jiných znamení. Výsledky budou úměrné úsilí!

RAK (21. 6.—23. 7.)

Raci by měli zabírat rovnoměrně a „na všech frontách“. Neměli by však zapomínat na systematickost

a vnitřní řád. Jinak se jim jejich námaha „nevyplatí“. Toto období je vhodné ke svědomité přípravě nejenom do „příštího kola“, ale i daleko dopředu.

LEV (23. 7.—23. 8.)

Lvi A na tom nebudou ještě nejhůř, Lvi B a především C by však zase jednou neměli nic přehánět. Ale rozumějte nám dobře: vůbec nic! Hudebník by vám toto období nadešlal „lento“ a „planissimo“. Do-držte-li to, bude se „to“ i vám příjemně „poslouchat“.

PANNA (23. 8.—23. 9.)

Příslušníci znamení Panny se udrží na normále jenom s podmínkou, že rovnovážně zapráhnou svou fyzickou i psychickou složku. Skupina B a C se ani moc nemusí starat o defenzivní. Kdo z vás nepouze na „hmotě“, tomu bude na „duchu“ velmi dobře!

VAHY (23. 9.—23. 10.)

Váhy by se měly věnovat všemu, co je nebude přes-přít tělesně vysilovat, jakákoli „jemnější“, „citlivá“, „ivnější“ činnost se jim však bude znamenitě dařit. Rozhodně by bylo škoda vhodně toho nevyužít. (Přede-vším k „reprodukční“ tvorbě.)

ŠTÍR (23. 10.—22. 11.)

Štířům by tentokrát svědčilo téměř přesně to, co příslušníkům předcházejícího znamení. Bude se jim dařit, jenom pokud se budou cítit dobře „na duchu“. Nedoporučujeme žádné překročení, ani zbytečné „usilování o nemožné“. Nezavrhujte spolupráci!

STŘELEČ (22. 11.—22. 12.)

Střelci budou svým těžištěm spíš poněkud pod normálem, nejvýrazněji typy C. Krizové situace, ve kte-

řích se ocitnou svým přičiněním, nebudou už s to sami zvládnout. Nejlépe bude vzít si z toho důkladné poučování pro příště. A něco vydržet!

KOZOROH (22. 12.—20. 1.)

Také Kozorozi A by raději neměli moc daleko „vyjždět z přistavu“. Kdyby je to totiž „chytlo na otevřeném moři“, nemuselo by to pro ně dopadnout zrovna nejlépe. Kozorozi B a C budou daleko vyrovnanější a budou si sami umět poradit.

VODNÁŘ (20. 1.—19. 2.)

Z Vodnářů na tom budou nápadně nejhůř typy C. Nechceme vás zstrašovat, ale opravdu se snažte být co možná obezřetní, rozumní, moudří! Raději se moc nespolehejte na pomoc svých přátel. Buďte na vás zrovna nebudou mít čas, nebo nebudou zrovna při ruce.

RYBY (19. 2.—21. 3.)

Ryby budou asi na svém dobrém normálu. Vyspělejší jedinci hlavně ze skupin B a C možná i výrazně nad! Tentokrát ale znovu spíš po fyzické stránce — a jsme si dobře vědomi, že je právě touto předpovědí zrovna nepotěšíme. Snad vás tedy potěší výsledky dobré práce.

*) Příliš „bohaté“ obsazení i aspektace znamení Byka také signalizuje zvýšenou možnost vzniku dopravních nehod. Protože však jednotlivá znamení „ovládají“ i „svá“ určitá území, dá se usuzovat, že neklid obyvatelstva sičtí, především v Palermu a jeho okolí, a obavy před dalším zemětřesením nejsou zcela bezdůvodné. Podobně lze počítat s možností nepokojů nebo neklidu na Kypru, v Malé Asii, ale i v Polsku. (Také tato území spadají pod znamení Byka.)

XVIII. O NOVÝCH VEDĚCKÝCH POZNATKÁCH SVĚDČÍCÍCH PRO ASTROLOGII.